

VALUTE ȘI FENOMENE VALUTARE

Vasile Marian

Institutul de Istorie „George Bariț” din Cluj-Napoca

Banii au fost și continuă să fie de multe feluri. Printre altele, unii sunt americani, alții englezi, alții chinezi, alții românești și alții de alt fel. În ciuda acestui fapt, ei circulă în fiecare țară și dintr-o țară în alta, context în care vorbim de *valute și fenomene valutare*.

1. ACCEPȚIUNI ALE VALUTEI

Banca Națională a României definește ca *valută* „moneda națională a altui stat, moneda unică a unei uniuni monetare a unor state, precum și monedele compuse, cum ar fi Drepturile Speciale de Tragere”¹.

În raport cu *leul, dolarul* și, la fel ca acesta din urmă, *orice altă monedă străină* este o *valută*, iar pe teritoriul unei alte țări *o valută este și leul*.

Forinții pe care rezidenții din România îi obțin din comerțul lor cu vecinii unguri sau din alte surse sunt *o valută*, la fel *ca lei* pe care rezidenții din Ungaria îi obțin din comerțul lor cu românii sau din alte surse.

Există autori după care semnele bănești emise de o țară *A* sunt *valută* chiar și la ea acasă, atunci când sunt deținute de nerezidenți pe teritoriul ei; de exemplu, „francii elvețieni pe care îi are asupra sa un român aflat în delegație sau în excursie în țara emitentă, Elveția”². În mod analog, putem spune că străinii ce se află în România în scop turistic, familial, de afaceri etc. și au asupra lor sume în lei dețin *valută*; altfel spus, *leul* a ajuns să fie *valută* și la el acasă, nu numai peste hotare.

Dintr-un alt punct de vedere, ceva mai larg, „prin *valută* se înțelege moneda națională a unei țări, indiferent de forma în care ea se prezintă – numerar sau disponibil în cont, atunci când este folosită în operații și tranzacții internaționale”. Potrivit unui

---

¹ Banca Națională a României (BNR), *Regulamentul* (nr. 3 din 23 decembrie 1997) *privind efectuarea operațiunilor valutare*, „M.Of. al României”, Partea I, nr. 395 din 31 decembrie 1997, art. 1, modificat prin *Circulara nr. 26 din 20 noiembrie 2001* („M.Of. al României”, Partea I, nr. 769 din 3 decembrie 2001, art. 1).

² Elena și Anton Drăgoescu, *Valuta și implicațiile ei în economia de piață*, Cluj-Napoca, Edit. Dacia, 1992, p. 15.

asemenea punct de vedere, *euro*, de exemplu, este ban, monedă, pentru orice rezident în Franța care îl utilizează în operații și tranzacții interne. Același euro devine valută atunci când un rezident plătește cu el o marfă importată din Anglia sau atunci când un nerezident, de exemplu, un englez, convertește în euro o sumă de lire sterline pentru a face o călătorie în Franța; acești euro au devenit în mâinile englezului o valută pe care o va folosi pentru a cumpăra mărfuri și a-și procura servicii în Franța³.

Vanitatea emitentului de bani folosiți în relațiile cu străinii și *orgoliul* americanului, englezului, francezului sau al oricărui alt utilizator de monedă proprie pentru cumpărări de mărfuri din străinătate și pentru alte plăți în afară *sunt mari*. De aceea, nu ținem să discutăm despre ele; ne mulțumim a observa doar că, din motivele arătate, unii (precum americanii și englezii) nu prea au în dicționarele lor termenul de valută, iar în viziunea acelor care totuși îl folosesc⁴ deosebirea dintre monedă și valută este redusă la faptul că orice monedă este valută dacă este utilizată în alte scopuri decât pentru plăți interne de către rezidenți.

În ceea ce ne privește, subscriem ideii de valută ca moneda unui stat sau a unei uniuni monetare deținută de o persoană fizică sau juridică din afara granițelor sale⁵.

2. INEGALITATEA DE PUTERE ȘI PRINCIPALELE VALUTE

Țările au avut și au monede, unele proprii și altele comune. În cadrul lor și, prin ele, în lume, valutele se ierarhizează și ierarhizează societățile, împiedecându-le să fie mai egalitate decât odinioară.

2.1. IERARHIA SOCIALĂ ȘI VALUTARĂ

Orice societate de un anumit volum are straturile ei, în care „cărțile jocului social nu se împart odată pentru totdeauna”, iar „cărți noi se dau rar și întotdeauna cu zgârcenie”. Cu toate acestea, oamenii se îndârjesc să se ridice în ierarhia socială, deși „pentru asta e nevoie adesea de câteva generații, iar odată ajunși, nu se pot menține acolo fără luptă. Acest război social se duce în permanență, de când există societăți vii, cu scările lor de onoare și cu îngusteile lor intrări de acces la putere”, ajungându-se să nu mai aibă cu adevărat importanță nici un factor – „stat, nobilime, burghezie, capitalism sau cultură – dacă, într-un fel sau altul, nu pune mâna pe vârful societății. La înălțimea aceasta se guvernează, se administrează, se judecă, se îndocctrinează, se adună bogăția și se și gândește chiar; acolo se face și se reface strălucitoarea cultură”⁶.

În cadrul oricărei ierarhii sociale, locul central îl ocupă *economia*, în care unii îi *pilotează* pe alții și toți la un loc duc la prosperitatea sau stagnarea lor.

³ Costin C. Kiriteșcu, *Relațiile valutare-financiare internaționale*, București, Edit. Științifică și Enciclopedică, 1978, p. 35.

⁴ Francezii spun *devises* iar portughezii și spaniolii spun *divisa*.

⁵ Elena și Anton Drăgoescu, *op. cit.*, p. 15.

⁶ Fernand Braudel, *Jocurile schimbului*, vol. 2, București, Edit. Meridiane 1965, p. 130-131.

În Statele Unite ale Americii, de pildă, economia e pilotată „de Președinte, de președintele băncii centrale americane (Federal Reserve Board), de către câteva mii de directori generali ai principalelor corporații americane, de liderii sindicatelor; și în jurul acestui nucleu sunt dispuși directorii companiilor americane mai mici, investitorii și partenerii din cadrul societăților mixte și o gamă largă de oameni de știință, inventatori și întreprinzători”, în vreme ce „ceilalți americani trebuie să-și îndeplinească rolurile ce le revin”.

La un loc, economiile tuturor națiunilor se consideră a forma o *flotă* de corăbii, în care toți „suntem în competiție unii cu alții în cadrul unei regate internaționale al cărei premiu este superioritatea economică”⁷.

În lupta de ocupare a unui loc cât mai de frunte în ierarhia socială mondială au fost și vor mai fi încă multă vreme implicate valutele. Toată lumea vrea să pună mâna pe una sau alta dintre ele ori să-și impună propria monedă ca valută de care să depindă deciziile importante pentru ansamblul lumii.

Consecința acestei lupte o constituie, ca în orice concurență, reușita unui număr tot mai mic de privilegiați, care se vor înțelege, până la urmă, a impune o singură monedă, pentru a face ceea ce de pe acuma fac prin mai multe monede – stăpânesc resursele și rezultatele muncii celorlalți. Până la un asemenea *toiag*, însă, la care multă lume face deja *alergie*, se cuvine a discuta despre cele mai importante valute, sub a căror povară mondială „se etajează mulțimea *agenților* economici, a muncitorilor de toate gradele, masa celor guvernați. Și, sub toți, un uriaș deșeu social: universul celor fără de lucru”⁸.

2.2. VALUTE PRIVILEGIATE

În privința banilor, mai demult exista „o singură monedă internațională, și anume aurul; astăzi, există trei monede principale – dolarul⁹ [...] euro, și yenul – care, frecându-se una de alta precum plăcile tectonice, produc adeseori cutremure și zdrobesc monedele mai puțin importante în cursul unui astfel de proces”¹⁰.

2.2.1. Dolarul SUA

Dolarul (SUA) este urmașul primului *bilet* „*continental*” – emis la începutul Războiului de Independență față de Anglia, și având ca sursă de inspirație *talerul* mexican, de unde și părerea că el este rezultatul americanizării pronunției lui *ta* din

⁷ Robert B. Reich, *Munca națiunilor*, București, Edit. Paideia, 1996, p. 10-11.

⁸ Fernand Braudel, *op. cit.*, p. 130.

⁹ „Dolarul a devenit monedă oficială și unică a S.U.A. la 2 aprilie 1793 ... Prin actul din 3 martie 1849 s-a autorizat baterea dolarului aur (900/1000) de 24,8 grame [...] Originea dolarului nu e americană, ci spaniolă, într-o monedă care circula în secolul al XV-lea, al cărei nume deriva din *thaler*-ul prusian [...] S-a aplicat permanent pe această monedă simbolul libertății și inscripția «*In God we trust*»” [Victor Jinga, *Moneda și problemele ei contemporane*, Cluj-Napoca, Edit. Dacia, 1981, vol. 1 (p. 57) și 2 (p. 55)].

¹⁰ George Soros, *Criza capitalismului global. Societatea deschisă în primejdie*, Iași, Edit. Polirom-ARC, 1999, p. 16.

această denumire: *taler – dolar*, așa cum și noi le stâlcim, de pildă, pe *th* din articolul *the*, spunând *dă* în loc de *đ*.

Oficial, hotărârea ca etalonul bănesc american să poarte denumirea de *dolar* a fost luată în 1781, la doi ani după proclamarea independenței.

De intrat însă în circulație, *dolarul* a intrat efectiv la începutul anului 1793.

De la prima sa apariție și până în prezent, *dolarul* a cunoscut numeroase schimbări, ajungând să arate, pe penultima emisiune din el, precum în desenul de *figura 1*¹¹.

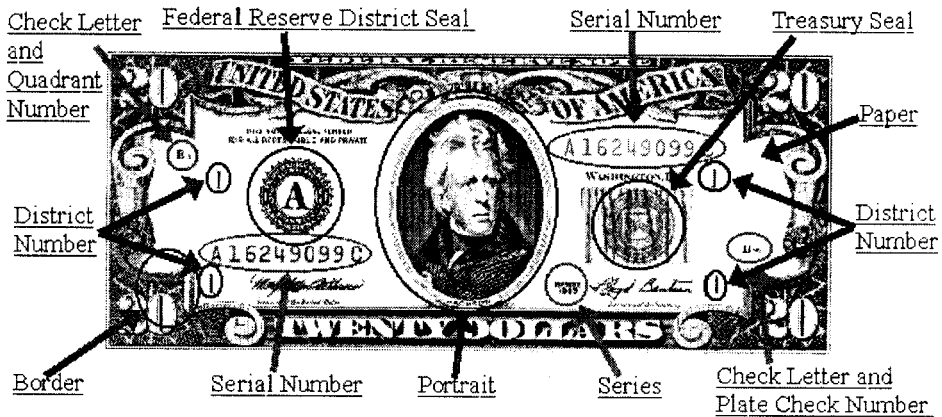

Fig. 1 – Conținutul unei bancnote de 20\$, emisiunea 1983.

În prezent, dolarii de hârtie sunt emiși în proporție de peste 99% de Federal Reserve System, având 12 districte, purtând numele a 12 orașe mari, numerotate de la 1 la 12, corespunzător primelor 12 litere din alfabet, menționate în *tabelul 1*.

Tabelul 1

Lista districtelor
Sistemului de Rezerve Federale ale SUA

Numărul districtului	Litera simbol	Orașul de reședință al băncii
1	A	Boston
2	B	New York
3	C	Philadelphia
4	D	Cleveland
5	E	Richmond
6	F	Atlanta
7	G	Chicago
8	H	St. Louis
9	I	Minneapolis
10	J	Kansas City
11	K	Dallas
12	L	San Francisco

¹¹ A se vedea <http://www.servicemart.com/money>.

Litera corespunzătoare fiecărui *The Federal Reserve District* apare în sigiliul din stânga-centru bancnotei, și la începutul numărului serial (format din 8 cifre sau o steluță și 6 cifre), scris de 2 ori pe bancnotă (în stânga-jos și în dreapta-sus), iar numărul aceluiaș district apare de 4 ori, în fiecare din cele 4 colțuri ale aceleiași bancnote.

La bancnotele emise în 1996 (de 100\$), 1997 (de 50\$), 1998 (de 20\$), 1999 (de 10\$) și 2001 (de 5\$) s-au adus anumite modificări, așa cum se pot constata comparând desenul din *figura 2* cu cel din *figura 1*.

Printre altele, apar două litere la începutul numărului serial, din care prima semnifică seria emisiunii și a doua literă indică *The Federal Reserve District*-ul care a făcut emisiunea din care face parte respectiva bancnotă.

Fig. 2 – Conținutul unei bancnote de 20\$, emisiunea 1998.

Litera *suffix*, din coada seriei, este, ca și prima, nu însă obligatoriu aceeași, una de la A la Z, mai puțin litera O [pentru a nu se confunda cu 0 (zero)], și indică câte un *lot* de 100 milioane de bancnote, numerotate în intervalul de 8 cifre primele 99 milioane și de 6 cifre cu o steluță în față, cel de-al 100-lea milion, pentru fiecare literă *prefix*, în așa fel încât să nu existe două bancnote cu același *cupiu* și serie¹².

¹² „Because serial numbers are limited to eight numerals, a «star» note is substituted for the 100 millionth note. Star notes also replace notes damaged in the printing process. Made up with independent runs of serial numbers, star notes are exactly like the notes they replace except that a star is substituted for one of the serial letters” (<http://www.servicemart.com/money>).

Ca dimensiune, toți dolarii de hârtie aflați în circulație sunt de aceeași mărime – 6,14×2,61 *inci*, respectiv, de circa 15,6×6,6 *cm*, cu ceva mai mici decât cei existenți până în 1929 (care erau de 7,14×3,13 *foli*), din care cauză acuma ei sunt mai ușor de mânău (printre altele, încap mai ușor într-un portmoneu) și mai ieftin (cu circa 28%) de produs.

Începând cu anul viitor, 2004, va avea loc o nouă emisiune de dolari, mai întâi în cupiuri de 20, iar în următoarele 12–18 luni în cupiuri de 50 și 100, cu elemente de siguranță suplimentare. În felul acesta, oficialii acțiunii speră să-i devanseze, măcar pentru o vreme, pe falsificatorii de dolari și să elimine, pe cât posibil, din circulația bănească internă și internațională, dolarii falsificați până acuma.

Americanii își recunosc *dolarii* aflați în posesia oricui și de oricând ar fi ei. Cu toate acestea, corolar cu legea potrivit căreia banul *bun* alungă din circulație banul *rău* avem și legea alungării din circulație a banului *vechi* de către banul *nou*.

Din 1955 încoace, Congresul SUA a mandatat ca pe toți *dolarii* ce se emit și pun în circulație să apară motto-ul: „*In God We Trust*”. Și americanii cred, câtă vreme au de ce crede! Dolarii lor continuă să fie la mare trecere, servind ca valută, în general, de rezervă, în special, în multe părți ale lumii, în ciuda unei noi crize prin care trec ei, ca urmare a evenimentelor din *Septembrie* 2001 și a războiului din *Irak*.

2.2.2. Euro

EURO, având sigla *EUR*¹³ și acronimul €¹⁴, este noua denumire a unității monetare europene *ECU*¹⁵, introdusă de 12 țări¹⁶ din cele 15 câte numără Uniunea Europeană¹⁷, din care, în mod curios, Elveția – *fief*-ul bogaților lumii, nu face parte.

Introducerea monedei EURO este considerată a fi „cea mai însemnată realizare din istoria monetară a lumii”¹⁸, survenită după îndelungate eforturi de depășire a tot felul de obstacole¹⁹.

¹³ Înregistrată la *Organizația Internațională pentru Standardizare* (ISO).

¹⁴ De la litera grecească „ε” (epsilon), semnificând *leagănul civilizației europene*, și de la semnul „=” (egal), semnificând *stabilitate*, și (NB!) nu *egalitate*.

¹⁵ *European Count*, după unii, *Currency*, după alții, *Unit*.

¹⁶ Este vorba de: Austria, Belgia, Finlanda, Franța, Germania, Grecia, Italia, Irlanda, Luxemburg, Olanda, Portugalia și Spania.

¹⁷ Dintr-un motiv sau altul, au rămas în afara ariei de acțiune a monedei EURO: Anglia, Danemarca și Suedia.

¹⁸ Teofil Bolchiș și Luminița Sâmbotin–Emba, *Moneda Euro și implicațiile ei pe piețele financiar-monetare*, „Finanțe, Credit, Contabilitate”, nr. 4, 1999, p. 27.

¹⁹ În acest sens, la un moment dat, secretarul general al Băncii Reglementelor Internaționale scria că „[...] instabilitatea, slăbiciunea, incertitudinea au frânat, de fapt, și au împiedecat procesul de integrare în loc să impulsioneze și să lanseze inițiative curajoase în sensul unificării [...] Grupurile se fac și se desfac în funcție de atitudini, de politici, de interese, de ambiții, de impulsuri naționaliste, de aspirațiile la putere sau de rigori comunitare [...] Din condeiele «eurocraților» ies continuu memorii, proiecte, decizii și directive [...] oameni politici, șefi de delegații se-ntrunesc până-n zori, se-nversunează pentru o frază, un cuvânt, se ceartă, învâluind în optimism vătuie interviurile acordate jurnaliștilor [...] Oameni bine pregătiți și informați, proferează mijloace dialectice, dantele juridice prețioase, prevalându-se de mijloace sofisticate, de statistici aparent impecabile” [Antonio d’Aroma, *La situation monétaire internationale et l’intégration européenne*, 1974, „Bancaria”, ian. 1974, p. 2-3 (citată după Victor Jinga, *Moneda și problemele ei contemporane*, vol. 2, ..., p. 111)].

Înființarea unei monede comune a fost un deziderat al Europei postbelice, acela de unificare pe cale economică și politică, în locul celei militare, presupusă a veni de la sine, după înfăptuirea celei dintâi.

Renăscută din cenușa celui de-al doilea război mondial, Europa nu putea începe unirea sa printr-o monedă unică, ci prin constituirea mai întâi a unor comunități economice, iar cu ocazia semnării tratatului pentru una dintre asemenea comunități, mai precis a *tratatului* de formare a *Comunității Economice Europene* (CEE)²⁰, semnat la Roma, la 25 martie 1957, de către Belgia, Franța, fosta R.F. Germania, Italia, Luxemburg și Olanda, s-a stabilit, printre alte obiective, crearea, până la urmă, și a unei monede unice.

În anul 1979, țările CEE au creat *Sistemul Monetar European* (SME), care a introdus *ECU*, ca *unitate de cont europeană*, pentru comensurarea monedelor țărilor participante la sistem și pentru compensarea creanțelor și datoriilor între băncile centrale din aceste țări.

ECU „nu a fost o monedă în adevăratul sens al cuvântului, ci una compozită în cadrul căreia fiecare monedă națională” a țărilor membre „deținea un anumit procentaj în funcție de importanța sa”²¹.

De la *SME* s-a trecut, în anul 1990, la *Uniunea Monetară Europeană* (UME), premisă a mișcării libere a capitalurilor și a eliminării restricțiilor privind cursurile de schimb ale monedelor naționale europene.

Bazele teoretice ale *UME* (Uniunii Monetare Europene) au fost puse de profesorul universitar canadian Robert MUNDELL, răsplătit, în 1999, cu *Premiul Nobel* pentru economie.

În anul 1992, prin *Tratatul de la Maastricht*²², s-a hotărât înființarea *Uniunii Europene* (UE), prin care s-au mai făcut câțiva pași în direcția sporirii integrării europene; printre altele, s-a hotărât trecerea de la *ECU*, monedă doar de cont, la o monedă care să îndeplinească, în final, și funcția de *mijloc de circulație* în tranzacțiile comunitare.

Denumirea de *EURO* a noii monede²³ și hotărârea de înlocuire a *ECU* cu *EUR* s-a luat de către *Consiliul European*²⁴ la *Întâlnirea* la nivel înalt a acestei instituții comunitare de la Madrid din 15 și 16 decembrie 1995.

²⁰ La data creării *Comunității Economice Europene* (CEE), în Europa Occidentală ființa deja *Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului* (CECA), prima organizație comunitară, înființată în anul 1951 și în care intrau aceleași 6 țări care apoi au creat CEE.

²¹ Valentin Leoveanu, *Euro – un nou început pentru Europa*, „Finanțe, Credit, Contabilitate”, nr. 7-8, 1999, p. 62-63.

²² Sau *MAESTRICHT* (ma:striht), oraș în sud-estul Olandei, la mică distanță de Belgia și de Germania.

²³ Se spune că acest nume a fost adoptat de 14 state din cele 15 ale UE, pentru că nemții aveau probleme cu pronunția lui *ECU* – propus de francezi.

²⁴ „*Consiliul european*, formă specială a Consiliului ministerial, a fost consacrat juridiceste, ca organ comunitar, prin Actul unic european, din 1986. Se întrunește la nivel de șefi de state sau guverne o dată la 6 luni, întâlnirea fiind organizată de țara care a deținut președenția, la sfârșitul mandatului ei. Consiliul european este centrul de impulsionare a principalelor inițiative politice ale Comunității și este un organ de arbitraj în problemele litigioase din cadrul Consiliului ministerial. El dezbate și problemele internaționale de actualitate. Hotărârile sale nu sunt obligatorii, au însă valoare de decizii politice” (Marțian I. Niciu și Gabriela Chivu, *Organizații internaționale guvernamentale*, Cluj-Napoca, Edit. Argonaut, 1998, p. 178).

Rata de înlocuire a fost de 1 EUR pentru 1 ECU.

În final, fiecare monedă a celor 12 țări a avut un curs oficial fix²⁵, după unii autori cu 5 zecimale²⁶, după alți autori cu 6 zecimale²⁷.

Conversia s-a făcut luând toate zecimalele în calcul, iar decontarea s-a făcut cu două zecimale, și aici, după unii autori fără rotunjire²⁸, iar după alți autori cu rotunjirea în sus a sumei rezultate²⁹.

Dilema numărului de zecimale s-a terminat însă repede, odată cu trecerea timpului, căci de la 1 ianuarie 2002 moneda *EURO* a fost introdusă în circulație.

Pentru promovarea unei politici comunitare în materie monetară, *Tratatul de la Maastricht* a instituit *Banca Centrală Europeană* (BCE), cu sediul la Frankfurt pe Main, în fieful german, unde ea și-a început activitatea în 1998, ca instituție pe deplin independentă.

Odată cu introducerea monedei *EUR*, băncile naționale și-au pierdut dreptul de a emite bancnote (nu însă și monede metalice) și de a face o altă politică monetară decât prin *Sistemul European al Băncilor Centrale* (SBCE), sistem „responsabil cu definirea și implementarea politicilor monetare în zona euro, cu operațiunile de schimburi pe piețele externe și cu managementul rezervelor oficiale de monedă străină”.

De la 1 ianuarie 2002 circulă 7 (șapte) *bancnote* euro și 8 (opt) *monede* metalice euro.

Bancnotele euro sunt în cupiuri de 5, 10, 20, 50, 100, 200 și 500³⁰ €, dedesene³¹, culori și dimensiuni diferite³². Ca mărime, cea mai mică este bancnota

²⁵ Cursul oficial cu 5 zecimale al unui *EUR* a fost de:

1,95583 mărci germane (DEM)	1.936,2700 lire italiene (ITL)	221,63800 escudos portugheze (PTE)
2,20371 guldeni olandezi (NLG)	0,78756 lire irlandeze (IEP)	40,33990 franci luxemburghezi (LUF)
6,55967 franci francezi (FRF)	166,38600 pesetas spaniole (ESP)	40,33990 franci belgieni (BEF)
5,94573 mărci finlandeze (FIM)	13,76030 șilingi austriece (ATS)	340,750 drahme grecești

²⁶ Teofil Bolchiș și Luminița Sâmbotin-Emba, *op. cit.*, p. 28.

²⁷ Valentin Leoveanu, *op. cit.*, p. 63.

²⁸ Teofil Bolchiș și Luminița Sâmbotin-Emba, *op. cit.*, p. 28.

²⁹ Valentin Leoveanu, *op. cit.*, p. 63.

³⁰ Portughezii au zis că bancnotele de 200 și 500 euro sunt, deocamdată, prea mari pentru ei, drept pentru care încă nu le-au tipărit; până una alta, vor accepta asemenea bancnote de la ceilalți *co-eur*-oni.

³¹ Bancnotele *euro* au la bază desenele artistului austriac Robert Kalina, de la Imprimeria Băncii Centrale a Austriei.

³² Culorile *dominante* și dimensiunile bancnotelor *euro* sunt cele din tabelul de mai jos.

Cupiu	Culoare	Lungime	Lățime
5	Gri	120 mm	62 mm
10	Roșie	127 mm	67 mm
20	Albastră	133 mm	72 mm
50	Portocalie	140 mm	77 mm
100	Verde	147 mm	82 mm
200	Galbenă-maro	153 mm	82 mm
500	Purpurie (vișinie)	160 mm	82 mm

Culoarea *dominantă* este menită a ajuta pe cei care *nu văd* bine, iar dimensiunea geometrică ține seama de necesitatea distribuirii acestor semne bănești prin bancnote, tot mai numeroase și mai sofisticate.

de 5 €, iar cea mai mare este bancnota de 500 €, prima aproape cât un card și ultima aproape cât o carte poștală.

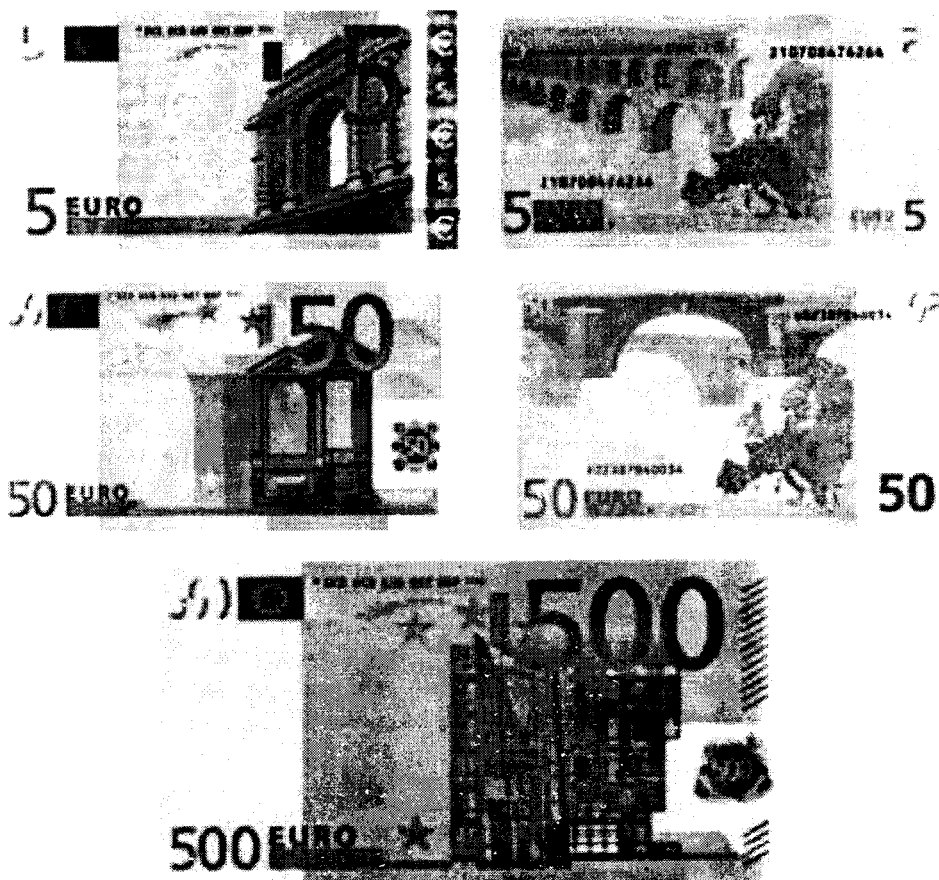

Fig. 3 – Conținutul câtorva bancnote euro.

Dreptul de a emite *bancnote euro* aparține Băncii Central Europene (BCE).

Monedele metalice sunt de 1, 2, 5, 10, 20 și 50 de cenți³³, și de 1 și 2 €, iar dreptul de a le bate și pune în circulație aparține guvernelor *Uniunii Monetare Euro*. Fiecare monedă metalică *euro* are o față cu o gravură specifică țării care o emite și o față cu o gravură comună tuturor țărilor membre.

În afară de *gravură*, monedele metalice mai diferă prin *mărime și culoare*.

În ceea ce privește culoarea, monedele de 1, 2, 5, 10, 20 și 50 de cenți sunt *monoculare*, iar monedele de 1 și 2€ sunt *bicolore*; monedele de 1, 2 și 5 cenți sunt

³³ Cică finlandezii au hotărât să nu se deranjeze cu *baterea* de monede metalice de 1 și 2 eurocenți, fiind prea mici pentru mâinile lor, unde când ție frig nici lucruri mai mari nu le poți prinde între degete, darămite *monezi* cât niște *pastile de medicamente*, extrem de subțiri.

roșiatice, monedele de 10, 20 și 50 de cenți sunt *galbene* sau *argintii*, moneda de 1€ este aurie cu mijlocul argintiu și moneda de 2€ este argintie cu mijlocul auriu.

În concluzie, o mulțime de *fețe-fețe* (96 naționale și 8 comune, toate în 3 culori) pe mai bine de 50 miliarde de asemenea piese, cu care unii s-au obișnuit iar alții mai au, probabil, până se vor obișnui.

La moneda metalică se adaugă bancnotele *euro*, pentru început, în sumă de 14,5 miliarde, din care 10 miliarde pentru scoaterea din circulație, prin înlocuire, a bancnotelor naționale și 4,5 miliarde ca rezervă.

„Drumul spre *iad* este *pavat* cu cele mai bune intenții”, spune un proverb.

Într-adevăr, ce poate fi mai lăudabil astăzi decât succesul în lupta cu inflația, de pildă, care bănuie în voie lumea de îndată ce *aurul* a încetat să mai fie o *monedă de circulație*.

Se vrea oare *euro* să rezolve această problemă doar la el *acasă* sau în întreaga lume, pentru care importanța unei monede stabile este frecvent invocată ?

Este *euro* doar o necesitate internă a acelor care îndeplinesc condițiile introducerii lui sau și un bun prilej de a submina supremația *dolarului* în lume, unde, în numele unor intenții la fel de lăudabile, acesta a cam subjugat și subjugă pe oricine poate?

Dar englezii și alți îndreptății la *zona euro* de ce-o fi dând, cel puțin deocamdată³⁴, cu piciorul la ocazia de a-și introduce și ei pe ... *euro* în țara lor? Văd ei în acesta un *Cal Troian*?

Iar noi, care nu contenim să fim amăgiți cu intrarea în Uniunea Europeană, vom avea pe *euro* sau vom continua a rămâne la marginea zonei lui, precum Danemarca și Suedia acuma, chiar dacă vom reuși să fim alături de ele?

Câtă vreme succesul monedei *euro* nu este garantat 100%, nu ne rămâne decât să așteptăm să vedem și, până atunci, *să ne îmblânzim și îngrășăm puțin leii noștri rahitici!*

2.2.3. Yenul

Dacă te duci în Japonia trebuie să procedezi ca și când mergi în alte țări, să-ți faci rost de bani locali, numiți *yeni*³⁵, purtând acronimul ¥.

Yenii se prezintă sub formă de *monede metalice* [de 1 (din aluminiu³⁶), 5 (găurit), 10, 50 (găurit), 100 și 500³⁷ *yeni*] și de *bancnote* (în cupiuri de 1000, 2000, 5000 și 10000 *yeni*) – dintre care unele arată ca în *figura 4*.

³⁴ În iunie 2003, Parlamentul Marii Britanii a amânat din nou înlocuirea lirei sterline cu *euro*, dând câștig de cauză Trezoreriei, ajunsă, în această chestiune, în opoziție cu ministrul de finanțe și cu primul-ministru.

³⁵ Japonezii te sfătuiesc să ai cel puțin 5.000 de *yeni*, iar și mai bine ar fi dacă ai avea între 10 și 20.000 de *yeni*.

³⁶ Greutatea unei asemenea monede este mai mare decât cantitatea de aluminiu ce se poate cumpăra cu 1¥. Diferența de *valoare* reprezintă *disagio*.

³⁷ Această *monedă* a fost introdusă în anul 1990, în locul *bancnotei* de 500 ¥, iar din anul 2000 mai circulă, alături de ea, o *monedă* de 500 ¥, specială, menită a recâștiga încrederea vânzătorilor de articole de larg consum și preparate alimentare prin mașini automate, în urma a tot mai multe cazuri de înșelăciune cu *monedă* metalică coreeană, cu putere de cumpărare mult mai mică.

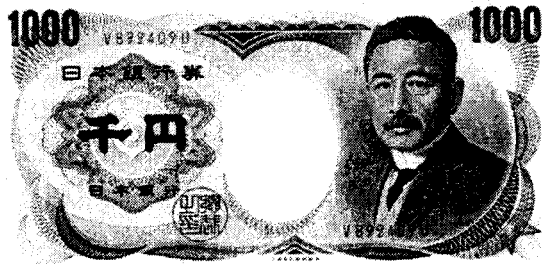

Fig. 4 – Conținutul a două bancnote japoneze.

Monedele metalice diferă ca mărime și greutate în funcție de valoarea lor nominală, iar bancnotele au aceeași lățime, dar sunt de culori și lungimi diferite (cea mai lungă fiind, bineînțeles, bancnota de 10000 ¥).

Pe una din fețele fiecărei monede metalice se află inscripția *Nippon Koku*, care înseamnă *Japonia*, iar pe verso-ul fiecărei bancnote se află inscripția *Nippon Ginko*, care înseamnă *Banca Japoniei*.

3. CIRCULAȚIA VALUTARĂ

Istoria de până acum confirmă faptul că „Numai economiile dominante lasă monedele să circule liber”³⁸ în lume, fără teama că acestea nu se vor mai întoarce de unde au plecat, ca și atunci când banii erau confecționați din *aur* sau alt *metal nobil*. Dimpotrivă, în condițiile *monedelor-semne ale valorii*, emitentul lor dorește ca ele – simple titluri impersonale de creanță, să nu mai vină niciodată. Pentru americani, de pildă, cel mai avantajos este ca dolarii lor *vântură-lume* să stea împrăștiați pe mapamond, unde să se distrugă ori să se piardă, pe cât posibil; ei urăsc *transhumanța* propriilor dolari, iar pe cei care totuși se întorc îi primesc mai mult sau mai puțin depreciati; mai precis, în loc să primești ceva în plus pentru ce le-ai dat (fier, lemn, haine etc.) pentru ei ți se mai ia, astfel că, după mai mulți ani de umblat prin lume, în loc de o oaie pentru un miel primești un miel în loc de o oaie. *Asta da afacere, nu glumă!*

Astăzi, monedele acționează unele în raport cu altele ca și pe vremea când ele erau confecționate din marfă-bani. Dolarul se ciocnește de *euro* cum se ciocneau aurul și argintul, iar leul se ciocnește când de o valută, când de altă valută, cum se ciocnea arama de aur și de argint.

Mutatis mutandis, ceea ce semnală în secolul al XIV-lea un italian³⁹, apoi întărea, în secolul al XV–XVI-lea, astronomul polonez – Copernic, și enunța, în final, oficialul guvernamental și *financiarul* britanic – lordul Thomas Gresham, ca o lege economică care-i poartă în mod necuvenit numele, faptul că *moneda rea alungă din circulație moneda bună*⁴⁰, continuă să fie o realitate și în zilele noastre.

În raport cu dolarul sau cu altă valută forte, leul nostru ne amintește de moneda proastă de altădată, confecționată din aramă amestecată cu puțin argint (aliaj numit *bilon*) sau din aramă curată, folosită pentru tranzacțiile mărunte, plata salariilor și alte cheltuieli mărunte, monedă aflată într-un proces de depreciere neîntreruptă în raport cu moneda de aur și/sau de argint.

În loc de bani din aur sau din argint, care nu mai sunt de mult în circulație, *privilegiații* – comuniști ieri și democrați azi, procură și *rețin dolari*⁴¹ și

³⁸ „Olanda în secolul al XVII-lea, Anglia în secolul al XVIII-lea, orașele negustorești ale Italiei cu secole mai devreme (la Veneția, argintul și aurul intrau fără greutate și ieșeau din nou cu condiția să fie rebătute la Zecca). Să conchidem că libera circulație a metalelor prețioase, totdeauna un fapt de excepție, a reprezentat opțiunea inteligentă a economiei dominante, unul din secretele măririi ei? Sau că, dimpotrivă, numai economia dominantă își putea permite luxul unei asemenea libertăți numai pentru ea, fără primejdie?” (Fernand Braudel, *op. cit.*, p. 234).

³⁹ „Florentinul B. Davanzati, autor al cunoscutei lucrări «Lezioni sulle monete», apărută în 1588, este ... enunțatorul, înaintea lui Gresham, a legii care poartă numele acestuia din urmă și care, de altfel, fusese semnalată în 1366 de Nicolae d’Oresme și menționată de Aristofan în comedia sa «Broaștele»” (Victor Jinga, *Moneda și problemele ei contemporane*, vol. 1, Cluj-Napoca, Edit. Dacia, 1981, p. 41).

⁴⁰ „This phenomenon was apparently noticed by Copernicus, a Polish astronomer, in the fifteenth century, but it was formally stated by Sir Thomas Gresham, a British financier and government official around 1550” (Paul W. Barkley, *Economics. The Way We Choose*, U.S.A., Harcourt Brace Jovanovich, Inc., 1977, p. 222).

⁴¹ Un fost ministru de finanțe, Daniel Dăianu, aprecia că „neîncrederea în sistem [e vorba de cel bancar – preciz.ns., VM] se manifestă prin «dolarizare»” (citat din ziarul „Monitorul de Cluj”, nr. 142 din 19 iunie 2000, p. 3), sau *eurozare*, adăugăm noi, astăzi.

*euro*⁴²; ei nu păstrează leii, cu putere de cumpărare tot mai mică, decât atunci când rata dobânzii bancare este superioară ratei creșterii cursului valutar, ratei inflației, sau ratei fructificării lor în alt mod⁴³. De dimineața și până noaptea târziu, *băieții* sunt la datorie, așteptându-te cu valută ieftină și oferindu-ți valută scumpă, chiar falsă, câteodată, căci de, suntem într-o economie de piață *liberă* ... de a *jumuli* și a *fi jumulit* oricât, dacă nu de oricine, atunci de privilegiații locului și/sau momentului – cămătari, bancheri și alți mânăuitori de sfori financiare.

Oamenii cu *simț al banului* bagă de seamă că o monedă este *forte* în raport cu o altă monedă, dar și că în deprecierea neîntreruptă a acesteia din urmă este conținută o *depreciere* mai mică a monedei *forte*⁴⁴, adeseori cu largul *concurș al statului*, inclusiv al nostru, care a *reușit*, în mai puțin de 14 ani, să devalorizeze moneda națională de mai bine de 2.000 de ori⁴⁵.

Consecințele deprecierei monedei *forte* sunt diferite, după cum este vorba de cel ce o posedă sau cel ce a pus-o în circulație: *primul* pierde, *al doilea* câștigă.

Cu cât moneda *forte* se depreciază mai uniform și mai puțin decât monedele slabe, cu atât posesorii ei înghit *hapul* fără să crâcnească, iar printr-o depreciere anuală de numai 1%, o monedă *forte* se poate răscumpăra, după 40 de ani de umblat prin lume, cu numai 67% din valoarea ei inițială; cu 45% la o depreciere anuală de 2% și cu 30% la o depreciere anuală de 3%.

Dacă puteam face și noi o asemenea afacere, acuma eram cineva. Cum n-a fost să fie, mai rămâne *visul* de a tipări mulți bani, de a cumpăra cu ei tot ce ne trebuie și de a-i răscumpăra, colo după vreun secol, pe mai nimic!

Până atunci însă, amintim că, până nu demult, la noi *valuta* era *monopol de stat*.

Acest monopol a fost instituit în august 1947, *pe de o parte*, prin *naționalizarea*, de la persoanele stabilite în țară, contra plății în lei stabilizați în ziua următoare anunțării măsurii, la cursul oficial, al *valutelor* [*efective* („monetele de metal sau de hârtie, precum și biletele de bancă de orice fel, bătute sau emise în străinătate”), în *conturi și creanțe*, aflate în țară și străinătate] comunicate, cu această ocazie, de Banca Națională a României (BNR) și a *devizelor* (cecuri și ordine de plată) exprimate în

⁴² Pentru români, *dolarizarea* sau *eurozarea* reprezintă *plasamentul* cu cea mai mare mobilitate (internațională) și lichiditate, care poate fi transformat în orice moment în monedă națională; ea este accesibilă și destul de sigură din punct de vedere al câștigului și al conservării unei părți mai mici sau mai mari din averea pe care o ai, în țară sau într-un paradis financiar de pe glob. În schimb, de îndată ce vom fi precum SUA, Germania sau Elveția vom propune, dacă vom mai apuca, o altă ordine de preferință.

⁴³ La concurență cu *dolarizarea* sau *eurozarea* se află plasarea leilor în titluri de stat (în lei sau/și valută), în proprietăți imobiliare (îndeosebi terenuri și case), în acțiuni cotate la bursă, în unități de fonduri de risc și chiar în polițe de asigurare.

⁴⁴ „*Deprecierea valutară* reprezintă fenomenul prin care o monedă, pe un interval dat, își diminuează puterea de cumpărare în raport cu alte monezi” (Ligia Georgescu-Goloșoiu, *Mecanisme valutare*, București, Edit. ASE, 2001, p. 15).

⁴⁵ Asta, dacă citim *Buletinul statistic de prețuri*, editat de Institutul Național de Statistică și *Studii Economice*. În schimb, potrivit unei alte voci, într-o perioadă mult mai lungă, 1948–2001, „coeficientul de actualizare a valorii leului” a fost de numai 1303,33 [BNR, *Ordin* (nr. 3 din 27 aprilie 2001) *privind coeficientul de actualizare a valorii leului de la data de 11 iunie 1948 până la data de 14 februarie 2001*, „M.Of. al României”, Partea I, nr. 229 din 4 mai 2001].

aceste valute, iar *pe de altă parte*, prin *declararea*, de către aceeași categorie de persoane, a celorlalte valute și devize, urmând ca folosirea lor să fie făcută doar pe baza unei aprobări obținute în prealabil de la BNR. Pentru reușita acțiunii, s-a prevăzut că cine încalcă dispozițiunile legii să fie pedepsit „cu confiscarea valorilor necedate sau nedeclarate, cu închisoare de la 5-25 ani și cu amendă egală cu încincitul valorilor confiscate, fără a se putea acorda circumstanțe atenuante”, iar „Dacă valorile necedate sau nedeclarate nu pot fi confiscate, indiferent din ce cauză, infractorii vor fi condamnați să plătească în folosul Statului o sumă egală cu de cinci ori echivalentul în lei a obiectului infracțiunii; această sumă se dublează în caz de necedarea aurului sau valurilor efective prevăzute în comunicatul Băncii Naționale a României”⁴⁶.

După 13 ani, în 1960, prevederile legii acestui păcat originar au fost abandonate, nu însă și *prada*. Dimpotrivă, în virtutea greșelii acceptate, s-a prevăzut că „Deținerea, cu orice titlu, a mijloacelor de plată străine și a metalelor prețioase, precum și operațiile de orice fel cu acestea constituie monopol valutar de stat și sunt interzise, cu excepțiile expres prevăzute de lege”⁴⁷.

Și asta, până mai ieri⁴⁸, când valuta nu putea fi deținută decât de persoane autorizate. În rest, orice alt deținător de un număr de dolari americani, mărci germane sau de alte unități bănești străine trebuia să declare și să predea valuta Băncii Naționale a României, în schimbul unui echivalent în lei, stabilit în așa fel încât statul să câștige *ceva*, iar deposedatul să se bucure că a scăpat de consecințe nedorite.

Cunoaștem cazuri în care oamenii au avut de suportat ani în șir nenumărate controale în traficul rutier și percheziții la domiciliu pentru simplul fapt că le-au fost înscrise numerele de mașini pe bonurile valutare procurate de la cine știe ce privilegiați ai vremii pentru a-și procura *ceva* carburant în plus față de cantitatea raționalizată din el.

Acuma? Valuta încasată nu mai trece în posesia statului, decât rareori⁴⁹, dar un anumit control al operațiunilor cu ea continuă să se mențină⁵⁰, din varii motive⁵¹.

⁴⁶ *** *Lege* (nr. 284 din 15 august 1947) *pentru cedarea către Banca Națională a României a aurului, valurilor efective și a altor mijloace de plată*, „M.Of. al României”, nr. 186 din 15 august 1947.

⁴⁷ *** *Decret* (nr. 210 din 14 iunie 1960) *privind regimul mijloacelor de plată străine, metalelor prețioase și pietrelor prețioase*, „Buletinul Oficial”, nr. 8 din 17 iunie 1960, art. 1.

⁴⁸ *** *Decret-lege* (nr. 9 din 31 decembrie 1989) *privind abrogarea unor acte normative*, „M.Of. al României”, Partea I, nr. 9 din 31 decembrie 1989, articol unic, pct. 21.

⁴⁹ După anul 1989, celebru rămâne cazul *Stolojan* [fost prim-ministru și pretendent apoi (în 2000 și, probabil, 2004) la președinția țării], care a *naționalizat* (ce-i drept, cu despăgubire) valuta aflată în conturile bancare.

⁵⁰ „La solicitarea efectuării unei plăți externe, rezidenții au obligația de a proba cu documente, inclusiv autorizația în cazul operațiunilor supuse autorizării Băncii Naționale a României, natura operațiunii în valută și suma transferată”. În caz contrar, „este suficientă completarea pe principiul bunei-credințe a formularului băncii” [BNR, *Regulamentul* (nr. 3 din 23 decembrie 1997) ..., art. 7, modificat prin *Circulara nr. 5 din 13 februarie 2003* („M.Of. al României”, Partea I, nr. 111 din 21 februarie 2003, art. 1, pct. 1)].

⁵¹ „În scopuri statistice și de informare, persoanele juridice și fizice rezidente care încheie contracte cu nerezidenți pentru operațiuni de capital de natura datoriei private externe pe termen mediu și lung au obligația să notifice operațiunea respectivă la Banca Națională a României – Direcția statistică, în conformitate cu normele emise în acest sens de Banca Națională a României” [BNR, *Circulara* (nr. 37 din 17 septembrie 2002) *pentru modificarea și completarea Regulamentului Băncii Naționale a României nr. 3/1997 privind efectuarea operațiunilor valutare, cu modificările și completările ulterioare, și a Circularii Băncii Naționale a României nr. 22/1999*, „M.Of. al României”, Partea I, nr. 700 din 25 septembrie 2002, art. 6, pct. 1].

Dintre restricțiile privind banii, cea mai răspândită a rămas *obligativitatea folosirii monedei naționale* într-un număr mai mic sau mai mare dintre decontările care au loc *între granițele țării*⁵². Dar, nici în alte părți ale lumii lucrurile nu-s prea diferite, din care cauză nici-o monedă nu mai circulă pe plan mondial absolut liber.

O altă restricție vizează cantitatea de valută efectivă (numerar) cu care o persoană fizică poate intra sau ieși din țară de fiecare dată⁵³; la fel, în limita unei sume mult mai mici, se pot introduce sau scoate din România sume efective (numerar) în lei/persoană/călătorie⁵⁴; sumele ce depășesc limitele stabilite se depun la organele vamale din punctele de trecere a frontierei de stat românești, plătind un comision vamal penalizator, diferențiat, după cum e vorba de *lei* sau de *valută*⁵⁵; de aici, sau de unde va fi dusă, banii rămași se pot recupera, la cererea depunătorului, la ieșirea din țară, respectiv, la întoarcerea în țară, sau cel mai târziu în termen de 3 ani de la data consemnării; sumele nedeclarate se confiscă⁵⁶, iar cele neridicate se

⁵² „Pe teritoriul României încasările și plățile între rezidenți se realizează în moneda națională (leu). Fac excepție de la prevederile alineatului precedent următoarele categorii de rezidenți autorizate prin regulament să efectueze operațiuni valutare pe teritoriul României: a) băncile – pentru operațiuni valutare prevăzute în autorizația de funcționare; b) persoanele juridice – care efectuează operațiuni valutare decurgând din contracte de comerț exterior (export, import de bunuri), pe baza contractelor de comision între comisionar și comitent; c) persoanele fizice și juridice – pentru operațiuni valutare ce decurg din acte de comerț derulate în zone libere, porturi, aeroporturi, puncte de control al trecerii frontierei de stat, trenuri internaționale, la bordul aeronavelor și navelor, pe parcurs extern; d) persoanele fizice și juridice – care beneficiază de prevederi legale exprese ce le dau dreptul de a efectua operațiuni valutare pe teritoriul României; e) persoanele fizice – pentru operațiuni valutare între ele, cu caracter incidental” [BNR, *Regulamentul* (nr. 3 din 23 decembrie 1997) ..., art. 18].

⁵³ Până la începutul anului 1998, această limită era de 10.000 dolari SUA la intrare și 5.000\$ la ieșire; apoi, s-a introdus limita de 10.000 \$ și la ieșire. „Această măsură de protecție nu este o invenție a Băncii Naționale. Băncile centrale din mai toate statele cu economie dezvoltată au adoptat o astfel de măsură în primul rând din dorința de protejare a monedelor proprii, dar și din motive de natură penală (așa-numiții «bani murdari», care sunt trimiși spre spălare în țările în care legislația este mai flexibilă în domeniu sau chiar posibilitatea traficului cu valută falsă)” (Constantin Rotaru, *Unele cerințe legislative privind exporturile*, „Finanțe, Credit, Contabilitate”, nr. 1-2, 1996, p. 43).

⁵⁴ La nivelul anului 1994, această limită era de 100.000 lei. La începutul anului 1998, această limită a fost ridicată la 500.000 lei, „cu excepția persoanelor fizice rezidente în Republica Moldova ori în România ce pot scoate și introduce din/în România cu ocazia călătoriilor efectuate în cele două țări sume în numerar până la maximum 4.000.000 lei/persoană/călătorie” [BNR, *Regulamentul* (nr. 3 din 23 decembrie 1997) *privind efectuarea operațiunilor valutare*, „M.Of. al României”, Partea I, nr. 395 din 31 decembrie 1997].

⁵⁵ „Se instituie un comision de 10% pentru sumele în lei efectiv declarate de călători la ieșirea din țară și reținute de organele vamale, precum și un comision de 5% pentru sumele în valuta care se consemnează la unitățile bancare, prin unitățile vamale, de la persoanele fizice care intră și care ies din România” [*** *Hotărâre* (nr. 554 din 5 august 1991) *privind instituirea comisionului pentru sumele în lei și în valută consemnate prin unitățile vamale*, „M.Of. al României”, Partea I-a, nr. 176 din 29 august 1991, art. 1].

⁵⁶ În 18.10.2000, Vama din Giurgiu a descoperit (la un șofer turc ce venea din Anglia într-o cursă de rutină), 50.000 l.st. ascunse sumar (într-o pungă, sacoșă sau cam așa ceva, sub scaunul acestuia), din care au lăsat posesorului lor 6.850 l.st., echivalentul a 10.000 \$, iar restul i-a confiscat, aplicând celui care nu i-a declarat și o amendă de vreo 700.000 lei (cca 27–28\$).

prescriu, făcându-se venit la bugetul de stat⁵⁷. Deci, nu uitați să vă recuperați în timp util banii lăsați cu voie sau fără voie în vreun punct vamal al României, căci până *măine* s-ar putea ca lucrurile să se încurce, din cauza *regionalizării*, a *globalizării* sau a cine mai știe ce anume!

Potrivit reglementărilor în vigoare, „Rezidenții sunt obligați”, cu unele excepții, „să transfere sau să repatrieze în valută convertibilă și/sau monedă națională toate sumele dobândite din operațiuni cu străinătatea, mai puțin taxele, comisioanele și alte cheltuieli aferente (corespunzător cu uzanțele bancare internaționale), în conformitate cu reglementările legale”⁵⁸.

Sumele în valută ajung într-un cont sau altul al persoanei rezidente în România fie prin depuneri în numerar (cash), fie prin transferuri interbancare, iar „data încasării (repatrierii) valutei este data la care sumele de încasat au fost creditate în contul de corespondent al societății bancare a exportatorilor, prestatorilor de servicii sau al celorlalți agenți economici beneficiari ai sumelor încasate”⁵⁹.

Repatrierea valutei trebuie făcută într-un anumit timp de la data efectuării tranzacției externe, în funcție de felul bunurilor tranzacționate, modalitățile de plată convenite și zona geografică a partenerului extern, termene a căror nerespectare atrage după sine amenzi contravenționale substanțiale.

Odată ajuns în România, *dolarul*, bunăoară, are mare trecere, dar cu el nu poți cumpăra lapte de la prăvălie și nici achita fiscalului impozitul pe casă ori pe mașină, iar în S.U.A. nu-i valabilă reciproca, atât în privința *leului* românesc cât și a altei unități bănești aflate în circulație pe glob⁶⁰.

În aceste condiții, dacă nu faci o ieșire în străinătate pe cont propriu sau dacă nu ceri să ți se aducă ori trimită din străinătate ceva care costă, nu-ți rămâne decât să-ți păstrezi valuta, care o ai, acasă, într-un loc ferit de ochiul lacom al celui care ar putea fi tentat de ea, sau la o bancă, într-un cont la vedere ori la termen, pentru o rată a dobânzii deloc încurajatoare, datorită slabei ei utilizări în scopuri comerciale, vreme în care statul continuă să facă împrumuturi externe de 4-5 ori mai scumpe.

Circulația banilor ca valută e o problemă și la alții, nu numai la noi, și chiar pe plan internațional, datorită migrației capitalului, evaziunii fiscale și fraudelor.

⁵⁷ BNR, *Regulament* (nr. 7 din 18 august 1994) *privind efectuarea operațiunilor valutare*, în „M.Of. al României”, Partea I, nr. 263 din 19 septembrie 1994, anexa 1 și *Regulamentul* (nr. 3 din 23 decembrie 1997) ..., N.R.V. 7.

⁵⁸ „Fac excepție de la obligația de repatriere: a) băncile – pentru activitățile desfășurate în baza autorizației de funcționare; b) rezidenții – persoane juridice autorizate de Banca Națională a României să dețină conturi valutare în străinătate; c) rezidenții – persoane fizice care realizează venituri în valută în străinătate” [BNR, *Regulament* (nr. 3 din 23 decembrie 1997) ..., art. 15].

⁵⁹ BNR, Ministerul Comerțului și Ministerul Finanțelor, *Instrucțiuni* (nr. 15.086 din 20 octombrie 1995) *de aplicare a prevederilor Ordonanței Guvernului nr. 18/1994 privind măsuri pentru întărirea disciplinei financiare a agenților economici*, aprobată prin Legea nr. 12/1995, „M.Of. al României”, Partea I, nr. 259 din 9 noiembrie 1995, pct.1.

⁶⁰ „Circularea paralelă de mai multe monede în limitele aceluiași teritoriu vamal și monetar prilejuiește complicații,agio și speculații” (Victor Jinga, *Moneda și problemele ei contemporane*, vol. 2, Cluj-Napoca, Edit. Dacia, 1981, p. 113).

Pentru a reduce pierderile semnificative în veniturile lor bugetare, statele membre ale Uniunii Europene au ajuns la un acord cu privire la impozitarea, începând cu 2005, a dobânzilor pentru depozitele bancare constituite de rezidenții unui stat în oricare dintre celelalte state.

4. CURSURI VALUTARE

Fiecare dintre noi poate constata că oamenii comunică între ei în diferite chipuri, dintre care unul este *schimbul de bani*, în legătură cu care avem *cursul* la care se realizează acest schimb și *formele* lui de manifestare.

4.1. ACCEPȚIUNI ALE CURSULUI VALUTAR

Sub presiunea cotidianului, specialistul și, mai ales, omul de rând vede în orice raport actual de schimb dintre un fel de bani și alt fel de bani un *curs*, când e zgârcit la vorbă, *de schimb*⁶¹ sau *valutar*⁶², când e mai responsabil de ceea ce spune.

Prin analogie cu raportul cantitativ în care o marfă oarecare (o bucată de pâine, un kg de zahăr, o haină etc.) se schimbă cu o sumă de bani numită *preț*, tot așa și suma de bani pe care se schimbă un altfel de bani reprezintă un *preț*.

Spre deosebire însă de *prețul* unei pâini sau al unei convorbiri telefonice, *prețul* unei categorii sau alta de bani se consideră a fi *prețul prețurilor*⁶³.

Ca raport (cantitativ) în care un fel de bani se schimbă pe alt fel de bani, *cursul*, *cursul de schimb*, *cursul valutar*, *prețul prețurilor* se estimează, evaluează printr-o operațiune numită *cotare*, de unde s-a ajuns la încă o denumire specifică lui, aceea de *cotă* sau *cotație*⁶⁴.

Dincolo de mulțimea de expresii cu care oamenii se înghesuie să numească același lucru, se constată că, și în acest caz, limbajul scris și oral trădează o înțelegere diferită a acestui subiect, cu consecințe pe măsura concordanței dintre a spune că mergi spre democrație instaurând o dictatură, lupti pentru pace înarmându-te și războindu-te cu cine mai știe cine, combați mafia organizând-o și mai bine, ajuți pe cineva răpindu-i libertatea ș.a.m.d.; viața este plină de asemenea curiozități!

Cursul valutar este o expresie comună celor două cantități de monedă pe care posesorii lor le schimbă între ei, iar pentru *operaționalizare* ea trebuie particularizată, aplicată la fiecare monedă în parte.

⁶¹ „Cursul valutar este raportul de schimb sau prețul dintre două monede, fiind cunoscut și sub numele de rată de schimb” (Elena și Anton Drăgoescu, *op. cit.*, p. 64).

⁶² „CURS VALUTAR (Curs de schimb), prețul unei monede exprimat într-o altă monedă” [Dumitru Ciucur, în: Niță Dobrotă (coordonator), *Dicționar de economie*, București, Edit. Economică, 1999, p. 160].

⁶³ „După părerea noastră, în această privință, nu s-a exagerat deloc” (Gheorghe Postelnicu, *Resorturile inflației contemporane*, Cluj-Napoca, Edit. Presa Universitară Clujeană, 1999, p. 158).

⁶⁴ „Stabilirea raporturilor de schimb dintre moneda națională și monedele străine și publicarea lor de către autoritatea monetară sau de alte bănci poartă denumirea de cotație iar listele cuprinzând cursurile se numesc cote” (Elena și Anton Drăgoescu, *op. cit.*, p. 70).

Trebuie știut dacă *cursul leului*, de pildă, e *câți dolari primești* pentru 1, 100 sau 1.000 de lei, ori *câți lei dai sau face un dolar?* Ne punem o asemenea întrebare având în vedere faptul că uneori ne încurcăm în exprimări.

Potrivit definiției date *cursului valutar* – prețul unei monede exprimată în altă monedă, **răspunsul** care se impune este *câți dolari primești* pentru 1, 100 sau 1.000 lei, și invers, cursul dolarului e câți lei primim pentru un dolar.

Această logică o găsim în două moduri de scriere în lume a unei liste de cursuri valutare: ca echivalent în monedă națională a unei monede străine⁶⁵, și invers, ca echivalent în monedă străină a monedei naționale⁶⁶.

În țara noastră se practică prima formă de scriere, adică $1 \$ = x \text{ lei}$, $1 € = y \text{ lei}$ etc.

4.2. FORME ALE CURSULUI VALUTAR

În ultima vreme, în limbajul scris și oral se acordă mare atenție *formei* unui conținut sau altul, context în care putem înscrie și o sumară discuție asupra cursului de schimb: a) nominal și real; b) fix și variabil.

4.2.1. Curs de schimb nominal și real

Schimbul dintre 2 (două) cantități de bani diferiți poate fi privit în sine și/sau ca un raport de schimb mai mult sau mai puțin echivalent, lucru pe care îl punem în evidență cu ajutorul noțiunilor de 1) *curs de schimb nominal* și 2) *curs de schimb real*.

4.2.1.1. Curs de schimb nominal

Este orice raport de schimb a unei cantități x de *bani* de un anumit fel (*dinari, lei* etc.) cu o cantitate y de *bani* de un alt fel (*taleri, dolari* etc.), privit în sine, făcând abstracție, deci, de echivalența lui.

La acest curs, majoritatea oamenilor se opresc ca la orice alt preț, fără a ști cât e valoare (de schimb) și cât e abatere de la această valoare.

4.2.1.2. Curs de schimb real

Schimbul unei cantități x de *bani* de un anumit fel (*dinari, lei* etc.) cu o cantitate y de *bani* de un alt fel (*taleri, dolari* etc.) poate fi mai mult sau mai puțin

⁶⁵ „În majoritatea țărilor, cursul valutei se exprimă ca echivalent în moneda națională pentru o unitate, 100 sau 1000 unități monetare străine (valutare) [...] Această metodă de cotație se numește cotație directă sau incertă” (Elena și Anton Drăgoescu, *op. cit.*, p. 70).

⁶⁶ „În alte țări, anglo-saxone în general, cursul valutei se exprimă ca echivalent de unități monetare străine (de valută) care revine pentru o unitate monetară națională” (Elena și Anton Drăgoescu, *op. cit.*, p. 70).

echivalent, în funcție de felul banilor ce se schimbă și de baza/temeiul de echivalență folosit, perspectivă din care putem vorbi de: a) *paritate marfă-bani*, b) *paritate valutară* și c) *paritate putere de cumpărare*.

a) Paritate marfă-bani

Paritatea este o expresie a echivalenței a două lucruri dintr-un anumit punct de vedere (număr, greutate, valoare de schimb etc.).

Atunci când am avut două monede purtând nume diferite (*dinar* și *taler*, să zicem), dar confecționate din același fel de marfă-bani (fie *argint*, fie *aur*, bunăoară), paritatea era dată de raportul cantitativ dintre ele.

În acel caz, y *taleri* reprezentau un curs de schimb real a x *dinari* în măsura în care ei aveau *același conținut de metal monetar* ca și acești din urmă bani.

Cu timpul, marfa monetară a fost înlocuită cu semne convertibile în aceasta. În mod corespunzător, z *lei* (de pleu) au devenit egali cu w *dolari* (de hârtie) când fiecare cantitate din acești bani putea fi convertită în aceeași cantitate de marfă-bani, aur, să zicem.

b) Paritate valutară

Pe măsură ce *valuta* a devenit o noțiune comună, *cursul valutar* a început să fie folosit ca *sinonim al cursului de schimb*, iar pentru aprecierea justeții acestuia s-a recurs la o *terță valută*, de unde și numele de *paritate valutară*⁶⁷.

Așadar, schimbând 100 *lei* cu 1 *forint*, să zicem, avem un curs valutar nominal, în vreme ce cursul valutar real în funcție de paritatea *dolar*, de pildă, poate fi de 0,97 sau 1,04 forinți pentru un 150 lei.

c) Paritate putere de cumpărare

Cursul valutar practicat la un moment dat poate fi o expresie mai mult sau mai puțin aproximativă a raportului dintre prețurile bunurilor care se pot cumpăra cu cele 2 (două) monede aflate în raport de schimb între ele.

Calculat ca raport între două sume de prețuri (exprimate în cele două monede) ale uneia și aceleiași serii de bunuri ce se vând și cumpără, *cursul valutar* este cunoscut sub numele de curs valutar *real* bazat pe *puterea de cumpărare* a celor două feluri de bani.

Pentru ilustrare, fie vorba de datele ipotetice din *tabelul 2*⁶⁸.

⁶⁷ „În cazul în care valorile paritare sunt exprimate într-o terță valută luată ca bază de calcul, *p*(aritatea) respectivă se numește *p. valutară*” (Costin C. Kirițescu, *Moneda. Mică enciclopedie*, București, Edit. Științifică și Enciclopedică, 1982, p. 229).

⁶⁸ Pentru mai multe detalii, a se vedea Vasile Marian, *Prețuri și tarife*, Cluj-Napoca, Edit. Argonaut, 2003, p. 312.

Tabelul 2

Prețuri în diferite monede pentru o serie de bunuri-marfă

No	Mărfuri		Prețuri			
	Denumire	Cantități	În monedă națională		În monedă străină	
			Unitar(e)	Total(e) Col.2x3	Unitar(e)	Total(e) Col.2x5
0	1	2	3	4	5	6
1	B(M) ₁	10	0,99392	9,93923	0,5	5
2	B(M) ₂	8	1,15019	9,20150	1,0	8
3	B(M) ₃	5	3,78203	18,91016	6,0	30
4	B(M) ₄	12	0,75812	9,09739	2,0	24
5	B(M) ₅	9	0,89557	8,06009	2,0	18
6	B(M) ₆	10	1,27550	12,75499	2,1	21
7	B(M) ₇	20	0,52277	10,45540	1,2	24
8	B(M) ₈	40	0,19071	7,62832	0,3	12
9	B(M) ₉	50	0,28081	14,04059	0,4	20
10	B(M) ₁₀	25	1,65325	41,33115	3,0	75
Total			*	141,41882	*	237

Pentru generalizare, notăm:

i – felul bunului (grâu, cherestea etc.) supus observării statistice, $i = \overline{1, m}$;

j – varianta caracteristicii statistice (preț) observat(e), $j = \overline{1, n}$;

q_{ij} – cantitatea de bun i , pentru care prețul este același, j ;

p_{ij}^{mn} – prețul cantității j de bun i , în monedă națională;

p_{ij}^{ms} – prețul cantității j de bun i , în monedă străină (în valută);

C_{mn}^r – cursul real al monedei naționale;

C_{ms}^r – cursul real al monedei străine (valutei),

și obținem

$$C_{mn}^r = \frac{\sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n q_{ij} p_{ij}^{ms}}{\sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n q_{ij} p_{ij}^{mn}}, \quad (1a)$$

$$C_{ms}^r = \frac{\sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n q_{ij} p_{ij}^{mn}}{\sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n q_{ij} p_{ij}^{ms}}. \quad (1b)$$

4.2.2. Curs de schimb fix și flotant

Privit în timp, *cursul valutar* poate fi *constant* sau *variabil*.

Cursul unei monede poate fi constant ca urmare a stabilității condițiilor de formare a acestuia pe piață în mod liber sau ca urmare a impunerii lui de către o anumită autoritate (de obicei, banca centrală). În acest din urmă caz vorbim de un *curs valutar (de schimb) fix*.

În opoziție cu *cursul valutar fix* avem *cursul valutar variabil, flexibil* sau *flotant*⁶⁹.

În practică, cursul valutar este când fix, când flotant, când un amestec al acestor două tipuri fundamentale de cursuri, luate în diferite proporții⁷⁰, după cum poți fi *ciupit*, în numele rolului stabilizator al speculației și al rolului regulator al pieții – două teze care până acuma s-au dovedit a fi avantajoase doar marelui capital.

În România, cursurile de schimb ale leului se stabilesc pe piața valutară, pe baza cererii și ofertei și cu respectarea procedurilor elaborate de Banca Națională a României⁷¹.

Cititorul interesat se poate convinge de justetea sau injustetea acestei idei teoretice a Băncii Naționale a României, recurgând la un schimb valutar, în care el poate opta între a nu cumpăra sau vinde o valută și a accepta prețul ce ți se modifică sub ochii tăi de cel autorizat să facă o asemenea tranzacție. Aceasta e cererea și oferta în domeniul valutar, pe care se bazează concluzia amintită.

4.3. DINAMICA CURSULUI VALUTAR

Nivelul unui curs valutar nu este dat odată pentru totdeauna; mai devreme sau mai târziu, el se modifică; pentru mâine sau săptămâna viitoare, Banca Națională a României comunică un curs valutar nominal mai mare, egal sau mai mic decât cursul valutar de ieri sau decât săptămâna trecută. Apoi, băncile comerciale și casele de schimb își stabilesc și modifică cum vreau cursurile lor de schimb valutar.

Pe lângă cursuri valutare nominale avem cursuri valutare reale, iar în toate aceste cazuri se pune problema, pe de o parte, *înțelegerii sensului* creșterii sau

⁶⁹ „În literatura de specialitate se disting două regimuri fundamentale ale cursului de schimb. În cadrul regimului cursului fix de schimb, banca centrală utilizează rezervele valutare oficiale pentru menținerea cursului de schimb la nivelul stabilit. În cadrul regimului cursului flotant de schimb, acesta este determinat pe baza cererii și ofertei, utilizarea rezervelor valutare fiind exclusă” (Răzvan Păunoiu, *Impactul aprecierii cursului de schimb asupra importurilor*, „Finanțe, Credit, Contabilitate”, nr. 4, 1999, p. 30).

⁷⁰ „CURS VALUTAR FLOTANT, cursul flexibil ce se formează liber în funcție de cerere și ofertă, fără nici o intervenție din partea băncii centrale (flotare pură) sau cu o intervenție minimă (flotare impură)” [Dumitru Ciucur, în: Niță Dobrotă (coordonator), *op. cit.*, p. 160]; „Practic, regimurile cursurilor de schimb se situează între cele două repere fundamentale” (Răzvan Păunoiu, *op. cit.*, p. 30).

⁷¹ „Cursurile de schimb ale leului față de monedele altor țări și față de monedele compozite (D.S.T. și E.C.U.) se stabilesc pe piața valutară, pe baza cererii și ofertei și cu respectarea procedurilor elaborate de Banca Națională a României” [BNR, *Regulament* (nr. 7 din 18 august 1994) *privind efectuarea operațiunilor valutare*, „M.Of. al României”, Partea I, nr. 263 din 19 septembrie 1994, pct. 21]; „Piața valutară se definește ca o piață continuă în care se efectuează vânzări și cumpărări de valute contra monedei naționale sau alte valute la cursuri de schimb determinate liber de intermediari autorizați de Banca Națională a României să participe în nume și în cont propriu și/sau în nume propriu și în contul clienților” [BNR, *Regulamentul* (nr. 3 din 23 decembrie 1997) ..., art. 1].

descreșterii unui curs valutar sau altul, și pe de altă parte, *măsurării* eventualelor modificări survenite.

În ceea ce privește *prima chestiune*, găsim util a (re)aminti că acesta este o mărime relativă a ceva — a mărfii ca valoare, într-unul din multele sensuri ale acestei noțiuni, deci nu în general.

Pornind de aici, prin analogie cu prețul unui kg de mere, care crește dacă în loc de 5.000 lei capătă 6.000 lei, cursul nominal a 1.000 lei crește dacă pentru ei capătă 6 cenți în loc de 5 cenți, și invers, dacă un dolar se vinde cu mai mulți lei, cursul nominal al leului scade⁷².

În schimb, cursul real al unei monede crește sau scade după cum crește sau scade un *raport* de prețuri, nu pur și simplu prețurile⁷³.

În ceea ce privește *a doua chestiune* — măsurarea dinamicii modificării unui curs de schimb, aceasta se rezolvă cu ajutorul unui *indice* al respectivului curs valutar.

Pentru cursul valutar nominal, avem:

$$I_{1/0}^{C_{mn}^n} = \frac{C_{mn_1}^n}{C_{mn_0}^n} (100) \quad (2a)$$

$$I_{1/0}^{C_{ms}^n} = \frac{C_{ms_1}^n}{C_{ms_0}^n} (100) \quad (2b)$$

$$\frac{I_{1/0}^{C_{mn}^n} \cdot I_{1/0}^{C_{ms}^n}}{(100)} = 1(00) \quad (2c)$$

Pentru cursul valutar real, avem:

$$I_{1/0}^{C_{mn}^r} = \frac{C_{mn_1}^r}{C_{mn_0}^r} (100) = \left(\frac{\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n q_{ij_1} P_{ij_1}^{ms}}{\sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n q_{ij_0} P_{ij_0}^{ms}} : \frac{\sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n q_{ij_0} P_{ij_0}^{mn}}{\sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n q_{ij_0} P_{ij_0}^{mn}} \right) (100) \quad (3a)$$

⁷² „Este foarte important, pentru a putea interpreta corect modificările de cursuri, de a fi atenți” la modurile „convenționale de scriere a cursurilor. Când dolarul urcă la Paris cursul său crește în franci francezi; invers, când dolarul urcă la Londra, mărimea cifrei care indică cursul scade (pentru că trebuie să cumperi mai puțini dolari pentru a cumpăra o liră sterlină” (Elena și Anton Drăgoescu, *op. cit.*, p. 71).

⁷³ „Atât cursul nominal de schimb, cât și cursul real de schimb sunt prețuri relative. Cursul nominal de schimb reprezintă prețul relativ al monedei interne în raport cu o valută, iar cursul real de schimb este prețul relativ al bunurilor și serviciilor tranzacționate în economia internă în raport cu bunurile și serviciile tranzacționate în economia internațională. Creșterea cursului de schimb real reprezintă a depreciere reală, iar reducerea cursului real de schimb este o apreciere reală”. Ca atare, „În cazul unei deprecieri reale, bunurile și serviciile interne devin relativ mai ieftine în raport cu bunurile și serviciile internaționale. Cererea externă pentru bunurile și serviciile interne crește, iar cererea internă pentru bunurile și serviciile internaționale se reduce. În cazul unei aprecieri reale, bunurile și serviciile interne devin relativ mai scumpe în raport cu bunurile și serviciile internaționale” [Răzvan Păunoiu, *Impactul aprecierii cursului de schimb asupra importurilor*, „Finanțe, Credit, Contabilitate”, nr. 4, 1999, p. 30 și 31].

$$I_{1/0}^{C_{ms}^r} = \frac{C_{ms_1}^r}{C_{ms_0}^r} (100) = \left(\frac{\sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n q_{ij} p_{ij}^{mn}}{\sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n q_{ij} p_{ij}^{ms}} \cdot \frac{\sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n q_{ij_0} p_{ij_0}^{mn}}{\sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^m q_{ij_0} p_{ij_0}^{ms}} \right) (100) \quad (3b)$$

$$\frac{I_{1/0}^{C_{mn}^r} \cdot I_{1/0}^{C_{ms}^r}}{(100)} = 1(00) \quad (3c)$$

Această reprezentare matematică a dinamicii/modificării în timp a unui curs monetar (nominal) sau altul (real) este relativ simplă. În schimb, aplicarea unora dintre formulele prezentate este dificilă. În concret, avem în vedere calculul indicelui cursului real al unei monede ($I_{1/0}^{C_{mn}^r}$ sau $I_{1/0}^{C_{ms}^r}$), care ridică probleme complicate de stabilire a felului și volumului de mărfuri q_i ($i = \overline{1, m}$) supuse observării în cele două arii de practicare a prețurilor în monede diferite (mn și ms).

Astfel de dificultăți pot fi înlăturate, cel puțin parțial, dacă ne gândim că prin inversarea termenilor extremi în formula de calcul a lui $I_{1/0}^{C_{mn}^r}$ sau $I_{1/0}^{C_{ms}^r}$ se ajunge la un raport de 2 (doi) indici de prețuri particaliari ce pot fi înlocuiți, la nevoie, cu 2 (doi) indici de prețuri mai generali, precum *indicele prețurilor producției industriale (IPPI)* sau *indicele prețurilor bunurilor de consum (IPBC)*, pe care statistica oficială îl calculează atât la noi (în mn), cât și în țara cu moneda străină (ms) pe care o avem în vedere.

Ce-i drept, indicii de prețuri mai generali sunt mărimi *aproximative* în raport cu indicii de prețuri particaliari, dar totuși *reprezentative*.

Aproximația este dată de deosebirile, pe de o parte, de volum și structură a bunurilor la care prețurile sunt consemnate, iar pe de altă parte, de metodologie folosită în culegerea și prelucrarea datelor; unele sunt bunurile care se produc și comercializează în SUA sau Uniunea Europeană și altele cele din România, iar într-un loc se procedează într-un fel și în alt loc mai mult sau mai puțin altfel⁷⁴. Cu toate deosebirile existente, prin extrapolare rezultatele se complinesc, iar micile erori se compensează.

Dacă notăm:

⁷⁴ „Analizând evoluția prețurilor de consum consemnate și urmărite de CNS în statistica oficială a statului, trebuie să consemnăm neapărat că ele reprezintă indicii prețurilor produselor agricole și prelucrate, alimentare, industriale și servicii, mărfuri de subzistență și de calitate de masă, deosebindu-se total de indicatorii prezentați în statisticile oficiale ale țărilor dezvoltate, denumiți tot indici ai prețurilor de consum, dar care cuprind întregul volum și sortiment de produse și servicii desfăcute și prestate cu amănuntul sau prin alte forme specifice” (Oprea Vasiliu, *Prețurile – evoluții și consecințe*, în *Procese financiar-monetare ale tranziției: probleme și dileme*, Editor Academia Română – Institutul de Cercetări Financiare și Monetare „Victor Slăvescu”, Buzău, Edit. Alpha, 1998, p. 464-465).

$I_{1/0}^{Pms}$ – indicele prețurilor în monedă străină în perioada curentă (1) față de perioada de bază (0);

$I_{1/0}^{Pmn}$ – indicele prețurilor în monedă națională în perioada curentă (1) față de perioada de bază (0);

$I_{1/0}^{Cmn}$ – indicele cotației monedei naționale în perioada curentă (1) față de perioada de bază (0);

$I_{1/0}^{Cms}$ – indicele cotației monedei străine în perioada curentă (1) față de perioada de bază (0),

atunci

$$I_{1/0}^{Cr} = \frac{I_{1/0}^{Pms}}{I_{1/0}^{Pmn}} \times 100, \quad (4a)$$

$$I_{1/0}^{Cr} = \frac{I_{1/0}^{Pmn}}{I_{1/0}^{Pms}} \times 100. \quad (4b)$$

Să presupunem că avem acces la *internet* și aflăm că în anul 2001 indicele prețurilor în dolari americani pe piața mondială a fost de 1,05 (sau 105%), iar la noi indicele prețurilor în lei a fost de 150%. Prin raportarea primului indice de prețuri (în dolari SUA) la al doilea indice de prețuri (în lei) rezultă un indice al cursului de schimb real al leului în raport cu dolarul american de 0,7 sau 70%, care ne spune că leul românesc s-a devalorizat cu 0,3 sau 30%. Inversul indicelui 0,7 sau 70%, respectiv $1/0,7=1,42857$ sau $100/0,7=142,857\%$, semnifică un curs real al monedei străine, al dolarului american, în cazul nostru, mai mare cu 42,857% față de cel înregistrat în anul precedent (2000).

În cifre absolute, cursul real al dolarului SUA în raport cu leul se obține înmulțind fostul curs al acestei valute, $1\$ = 25.000$ lei, să zicem, cu indicele 1,42857 și se obține: $1\$ = 35.714$ lei.

Între timp, Banca Națională a României putea impune, cum de altfel a și făcut, un curs nominal al dolarului american de $1\$ = 34.000$ lei. Cum anume? După spusele unui fost prim-ministru, și nu de oricare, ci de profesie finanțist, ba cumpărând dolari de pe piață la un curs al leului mai mic, ba vânzând pe piață dolari la un curs în lei mai mare, și tot așa!

5. AFACERI ȘI CONTRAFACERI VALUTARE

Trebuie că există o *genă* în organismul nostru sau/și ceva putred în educația noastră de vreme ce continuăm să ne *alienăm* unul pe altul, ba individual, ba în asociere cu alții și în mod când mai brutal când mai subtil, adeseori pentru nimica toată.

Printre formele de *alienare* a omului de către om se numără: a) contrafacerea și falsificarea de monedă și b) contrafacerea și falsificarea de *amfore și vehicule monetare*⁷⁵.

5.1. CONTRAFACEREA ȘI FALSIFICAREA DE MONEDĂ

Prin *contrafacere* se înțelege *reproducerea* unui document, a unui obiect, a unui preparat etc. în vederea prezentării lui ca autentic, iar prin *fals* se înțeleg mai multe lucruri, și anume: denaturare/ denaturat, înșelare/ înșelător, contrafacere/ contrafăcut, plăsmuire, deformare, escamotare, neautentic, artificial, neadevărat, fabricat, schimbat, alterat, prefăcut, simulat, mincinos, fățarnic, ipocrit, înșelător, perfid, viclean, șiret⁷⁶.

Prin particularizare, în domeniul banilor, *contrafacerea* este o *multiplicare de monedă, prin reproducerea acesteia de către infractori*, iar *falsificarea* este o *modificare de valoare nominală a monedei existente*⁷⁷.

Contrafacerea și falsificarea monedei a preocupat și continuă să preocupe destule minți luminate și mâini măiestre⁷⁸, atât în privința săvârșirii acestor infracțiuni, cât și în privința descoperirii și pedepsirii infractorilor în materie.

În istorie, se cunosc numeroase cazuri de *monede contrafăcute și/sau falsificate*.

La început au fost contrafăcute monedele confecționate dintr-o marfă-bani (aur) sau alta (argint); apoi, s-a trecut la modificarea și contrafacerea de semne bănești.

Monedele false au avut și au ca *autori* diverse persoane fizice și chiar juridice, cu *motivații și consecințe* diferite.

Între un *tavan fals*, de pildă, și o *monedă falsă* există însă și o mare diferență; pentru un tavan fals, autorul sau posesorul lui poate fi lăudat, în vreme ce pentru o monedă falsă poți fi *condamnat*, chiar la moarte. Aici, la fel ca în atâtea alte cazuri, totul depinde de cine ai fost sau de cine ești. Cândva, pentru așa ceva, omul de rând se putea vedea arzând de viu sau sfâșiat de fiare; astăzi, el se poate trezi, dacă e prins, făcând ani mulți și grei de temniță.

Primii autori de bani falși au fost persoane fizice, care operau izolat și artizanal, cu mijloace rudimentare și pe o scară restrânsă. Acestora le-au urmat autorii de *mari falsuri*, în privința cărora există dovezi de netăgăduit.

⁷⁵ Pentru mai multe detalii în privința expresiei „*amfore și vehicule monetare*”, a se vedea Vasile Marian, *Monedă și credit*, Cluj-Napoca, Edit. George Barițiu, 2000, p. 109-111.

⁷⁶ A se vedea, de pildă, *** *Dicționar de sinonime*, Edit. Albatros, București, 1972, p. 112 și 160; *** *Mic dicționar enciclopedic*, București, Edit. Științifică și Enciclopedică, 1978, p. 234 și 367.

⁷⁷ „*Falsificările sunt operații prin care bancnotele autentice sunt modificate ... Contrafacerile sunt fabricările de bancnote realizate în întregime de către infractori*” (Elena Drăgoescu, *Relații valutare, financiare și de credit internaționale*, Târgu-Mureș, Edit. Dimitrie Cantemir, 2000, p. 65).

⁷⁸ Amatorii de ficțiuni în domeniu au la dispoziție, printre altele, romanul laureatului Nobel (1947), André Gide (1869-1951), intitulat *Falsificatorii de bani*, publicat prima dată în 1925. La noi, el a apărut tradus în Edit. Univers, București, 1980.

Una dintre aceste dovezi îl vizează pe cunoscutul filozof grec al antichității — *Diogene* (c. 412–323 î.e.n.). În tinerețe, acesta, „aflându-se alături de tatăl său, Ikesios, la conducerea treburilor monetăriei din Sinope”, a recurs la batere de monedă cu mari oscilații de greutate (sub cea standard, presupunem noi) și cu incizii adânci, după obiceiul timpului, atunci când se încerca verificarea exemplarelor nesigure. „După unele surse, tatăl ar fi fost chiar executat pentru contrafacerea săvârșite, iar fiul a putut scăpa doar cu fuga”, mai întâi „la Atena, unde a intrat în memoria contemporanilor prin învățăturile sale”; apoi, în Corint, „ca învățător al copiilor stăpânului” care l-a cumpărat ca sclav de la pirații ce l-au capturat în timpul unei călătorii. „După moartea sa, compatrioții au revenit asupra sentinței și chiar i-au ridicat o statuie ca omagiu acestui gânditor, socotit ca model de înțelepciune. Și, ca o ironie a soartei, pe timpul stăpânirii romane vor fi bătute monede la Sinope având în efigie pe Diogene, cel condamnat cândva pentru falsificare de bani”⁷⁹.

Se cunosc însă și cazuri de falsificare de monedă *acceptate* și altele doar *criticate*.

Dintre falsurile acceptate, amintim, bunăoară, fapta grecului Policrates, care, potrivit însemnărilor lui Herodot, a trimis spartanilor ce-i împresuraseră cetatea, „o mare sumă alcătuită din monede valoroase doar la înfățișare, fiind bătute din plumb poleit cu un subțire strat de aur”; apoi, fapta împăratului Teodosiu cel Mare, care a bătut „oficial piese false la monetăria din Constantinople, anume pentru a fi date în folosință popoarelor migratoare ce pătrunseseră până în Sciția inferioară și Tracia”⁸⁰.

De la fapte mai mărunte sau mai mari de contrafacere de monedă de către supuși s-au molipsit mai toți cârmuitorii de ieri și de azi, numai rareori în sau și într-un scop precum cel amintit, de a avea ce să-i dai aceluia care vine să te fure sau să te subjuge. Asemenea fapte intră în categoria celor criticabile și criticate câte odată, dar aproape niciodată sancționate⁸¹, datorită, pe de o parte, caracterului lor *ocult*⁸², iar pe de altă parte, *puterii* celui vinovat, putere care poate fi înfrântă de o putere și mai mare, iar „corb la corb nu-și scoate ochii”.

Pentru Evul Mediu, tipic rămâne cazul lui Filip al IV-lea, zis și „cel Frumos” (1285–1314) — rege al Franței, plin „de trufie, duplicitate, cruzime, pioșenie,

⁷⁹ Radu Negrea, *op. cit.*, p. 16-17.

⁸⁰ *Ibidem.*, p. 13 și 26.

⁸¹ „Se poate vedea [...] diferența dintre asprimea tratamentului la care erau supuși infractorii de rând și imunitatea aproape totală a profesionaliștilor înșelăciunii, cei care comiteau un șir neconținut de fraude, cu mari câștiguri, confrunțați doar cu riscul de a pierde câteodată averile, când regii intrau în criză de bani. Cei mai puternici și bogați zarafi erau însă destul de abili pentru a evita să cadă victime lăcomiei suveranilor, știind să-și pună avuțiile la adăpost și să se refugieze din vreme, când începeau să-i pândescă primejdiile” (Radu Negrea, *op. cit.*, p. 71).

⁸² „Așa cum s-a dovedit, capetele încoronate se străduiau să dea, pe cât posibil, un caracter ocult falsificărilor monetare de mari proporții pe care le săvârșeau, emițând ordonanțe pentru păstrarea secretului — de la vistiernici la muncitorii din monetării — sub sancțiuni foarte aspre” (Radu Negrea, *op. cit.*, p. 67).

rapacitate, măreție și îndrăzneală”. Pentru a pune mâna pe bani și alte bogății, el a desființat Ordinul Templierilor și a ars pe rug căpetenia călugărilor-cavaleri – pe marele maestru Jaques de Molay, nu înainte de a fi auzit blestemul aruncat de acesta asupra papei Clement al V-lea, asupra sa și a ministrului său Nogaret, blestem care s-a împlinit în răstimpul proferat (de un an, în care, mai mult ca sigur, că n-au murit de *moarte bună*), astfel că imensele averi confiscate n-au mai servit la nimic.

În măsura în care circulă, moneda *falsă* este o monedă *rea*, astfel că, potrivit legii atribuite, pe nedrept, lui Thomas Gresham – priceput om de afaceri pentru coroana britanică, dar și pentru ... el, ea a alungat și alungă moneda bună din circulație, introducând-o, pe aceasta din urmă, în buzunarul realizatorului și plasatorului monedei false, direcție în care istoria este de asemenea plină de exemple.

Cele mai interesante cazuri au fost și rămân cele de contrafacere a monedelor străine.

Pe vremea împăratului Augustus Octavianus (27 î.e.n.–14 e.n.), de pildă, au fost emiși dinari romani falși care au fost plasați, prin negustori egipteni, pe piața din India, unde aveau mare trecere, deoarece localnicii nu se pricepeau în a distinge piesele autentice de cele trucate.

Mai *încoace*, în istorie, se afirmă că „Suedia a făcut pagubă Poloniei mai mult prin banii cei răi decât prin războaie, luându-i aurul și argintul în schimbul aramei sale”, iar din cauza falșilor ”*șalări*” veniți din Moldova și de la Riga oamenii au început să se omoare la iarmaroace.

Însă, vorba aceea, nici de polonezi nu trebuie să ne fie *rușine*, din moment ce la ei au fost contrafăcute mari cantități de bani suedezi, plasate acolo unde circulau, inclusiv în Moldova, „Așa încât nimeni nu mai era sigur de bani, dacă erau buni sau răi”.

În timpul aservirii otomane, „Casapi și gelepi, balgii, tot soiul de toptangii venetici strângeau vitele, mierea, grânele și atâtea alte produse, apoi le plăteau cu prețuri de nimic în monedă turcească depreciată, introdusă silnic în circulația bănească a Țărilor Române ... Și în timp ce inundau aici piața cu moneda lor rea, tot mai depreciată, turcii pretindeau aur, doar bani buni de aur, din ce în ce mai mulți”⁸³.

Și, nici n-au apucat să ne lase unii din mână, că s-au năpustit și alții asupra noastră, tot cu așa ceva. E vorba de ruși, care, în urma *păcii* de la Kuciuk-Kainargi, au obligat cele două principate să primească monede de aramă „potrivit valorii nominale înscrise pe ele, să le socotească drept intrări în visterie și să le folosească pentru plata furnizorilor și alimentarea circulației monetare. În schimb, trebuiau să dea, la valoare, monedele de aur și argint strânse din țară, ca venituri ale visteriei. Așadar, oamenilor li se dădeau pentru produse bani de aramă cu un curs impus și numerarul acesta rămânea în țară pentru nevoile curente de plăți, în timp ce se scoteau monedele de aur și argint cu valoare intrinsecă, astfel mai adăugându-se încă o jecmănire la nenumărate altele”⁸⁴

⁸³ Radu Negrea, *op. cit.*, p. 52 și 53.

⁸⁴ *Ibidem*, p. 58 și 59.

În timpul celui de al doilea război mondial, naziștii au contrafăcut o anumită bancnotă engleză „care a determinat guvernul Marii Britanii să retragă moneda respectivă din circulație”⁸⁵.

Astăzi, falsificarea și contrafacerea de semne bănești continuă să facă parte din galeria marilor *afaceri veroase*.

„Potrivit statisticii realizate de Direcția de Combatere a Crimei Organizate”, în România anulului 2001 „a fost recuperată de pe piață suma de 183.000 de dolari sub forma unor bancnote de 100 de dolari false”⁸⁶.

Semnele bănești false conservă bunuri în ograda altuia, iar prin cheltuire ele trec asemenea bunuri în mâinile posesorilor lor, dacă nu sunt contestate și refuzate. Din momentul contestării autenticității unui semn bănesc sau altul, acesta servește la dovedirea falsului și stabilirea autorului sau autorilor lui.

În concluzie, cândva, falsă era moneda din fier sau aramă poleită cu aur sau argint, în raport cu moneda confecționată integral din aur sau argint. Treptat, un asemenea fals s-a extins la semnele bănești, și nu numai. Ceva e *fals* în raport cu *altceva*, iar în cazul banilor acest altceva este ceea ce anume este *oficial*, și dacă în trecut oficială a fost moneda de aur sau de argint, acuma este bancnota de hârtie sau alt asemenea semn bănesc.

Astăzi, se consideră că „Sunt două modalități de realizare a falsurilor: falsificarea și contrafacerea”, care „se referă la calitatea hârtiei, calitatea cernelurilor, modul de prelucrare și filigranare, măsurile auxiliare de securitate etc.”⁸⁷

5.2. FALSIFICAREA DE AMFORE ȘI VEHICULE MONETARE

De la *diligențe* și *tezaure* atacate s-a ajuns la *conturi* furate, iar odată cu perfecționarea decontărilor fără numerar a evoluat și hoția în domeniu.

Instrumentele de plată au stârnit, la fel ca banii palpabili, tangibili, tentația măsuirii și înșelăciunii încă de la începutul folosirii lor.

Întâi de toate, ca bucăți de hârtie, plastic sau altceva, instrumentele de plată sunt mai ușor de contrafăcut sau de falsificat, cu toate măsurile de siguranță pe care și le iau emitenții celor considerate a fi autentice, așa cum ne-o dovedesc constatările organelor de urmărire a infractorilor în această materie, care descoperă, în mod frecvent, contrafaceri realizate la un nivel tehnic superior exemplarelor autentice. Asta, și datorită faptului că, în unele țări, așa ceva nu se consideră a fi o infracțiune, iar răufăcătorii care se *aciuează* pe aici se pot pune bine la punct, contrafăcând tot ce le cade în mână (acțiuni, cec-uri, cambii, documente de

---

⁸⁵ „Astfel, este cunoscută încercarea naziștilor în timpul celui de-al doilea război mondial de contrafacere a unei anumite bancnote engleze care a determinat guvernul Marii Britanii să retragă moneda respectivă din circulație” (Ileana Răducanu și Ștefan Stanciu, *Falsificarea monedei și posibilitățile de recunoaștere a falsurilor*, „Tribuna Economică”, nr. 9, 1996., p. 21).

⁸⁶ *** *Cea mai secretă operațiune: sosirea euro*, „Euro” – supliment al „Ziarului Financiar” – oficios al Băncii Naționale a României și al Asociației Române a Băncilor, noiembrie 2001, p. 34.

⁸⁷ Ileana Răducanu și Ștefan Stanciu, *op. cit.*, p. 21.

identitate, carnet de conducere auto, diplome de studii etc.), pe care le răspândesc în lume prin diverși intermediari infiltrați în diplomație, transporturi internaționale, tranzacții comerciale etc., la versați negociatori cu delicvenții ce le plasează prin fel și fel de trucuri unde trebuie.

Apoi, mânuirea banilor prin tot felul de instrumente incumbă șiruri întregi de operațiuni, realizate în timp și spațiu, de oameni cu calități și slăbiciuni, în al căror lanț răufăcătorii caută tot timpul să se infiltreze, și reușesc, asumându-și consecințe pe măsură.

Băncile, din curtoazie, nu-și legitimează întotdeauna clienții, iar din lipsă de timp și/sau personal suficient nu mai verifică semnăturile acestora pe noianul de imprimate care le asaltează zilnic, astfel că răufăcătorii se prezintă la ghișee pentru operațiuni, cu și fără numerar, provenind din tranzacții legale, dar și veroase (droguri, arme, furturi de disponibilități în conturile bancare etc.).

Astăzi, rareori hoții se mai luptă cu grilaje, blindaje, sisteme de alarmă și echipaje umane de pază și protecție, căci o asemenea luptă reclamă prea multe și sofisticate mijloace ce trădează imediat pe autorii faptelor săvârșite. Celebrele urmăritori de convoaie monetare și spargeri de bănci au rămas de domeniul trecutului și al filmului de suspans. Mai marii lumii interlope au trecut la jecmânirea conturilor bancare prin intermediul cardurilor, care le permit să acționeze din umbră, în mod organizat și pe plan mondial, nu local, prefațând tendința de globalizare oficială a mai marilor lumii politice.

Potrivit unor aprecieri, la începutul acestui deceniu, secol și mileniu, „România a reușit să se impună pe primul loc în Europa de Est ca volum al tranzacțiilor pe carduri contrafăcute, pagubele create atingând un nivel de peste 2.000.000 de dolari anual”⁸⁸; și asta, adăugăm noi, în condițiile în care până acum *balta românească* a fost destul de săracă în *pește*, așa că ce-o fi în viitor vom trăi și vom auzi, răstimp în care noua democrație va exporta, probabil, capacitatea excedentară de procesare în domeniu.

În anul 2001, adjunctul șefului Direcției Generale de Combatere a Crimei Organizate și Antidrog din cadrul Ministerului de Interne „a afirmat că România continuă să ocupe primele locuri în topul infracțiunilor legate de falsul de monedă și că Direcția pe care o conduce are în atenție mai multe grupuri, formate în special din tineri, care se ocupă cu astfel de activități. El a avertizat că, în special la București, există adevărate rețele care operează în hoteluri, falsificând prin copiere cărți de credit și cecuri de călătorie”⁸⁹.

În 8 februarie 2002, la Craiova cade o rețea de falsificatori de documente și ștampile oficiale, având în ea și pe un primar dintr-un sat doljean, proprietar al unui post de radio.

Fraudele electronice se fac *la și de la* distanță.

---

⁸⁸ Gabriel Burlacu, *Mafia cardurilor contrafăcute a stors din conturi până acum două milioane de dolari*, „Jurnalul național”, nr. 2396 din 3 aprilie 2001, p. 1.

⁸⁹ *** *Cea mai secretă operațiune: sosirea euro*, ..., p. 34.

Cei din prima linie a mafiei, *ienicerii*, racolează vânzători ce le burdujesc cititoarele de carduri cu informații privind datele personale, numerele de conturi și de coduri ale clienților, după care le transmit celor din eșalonul *doi*; în final, informațiile prelucrate de specialiști în ale informaticii ajung pe carduri contrafăcute și plasate în diferite părți ale lumii, de unde alți băieți, *operativii*, golesc conturile victimelor⁹⁰.

Fraudele electronice nu sar în ochi, căci nu lasă urme. De aceea, polițiștii organizează, printre altele, *flagranturi*, pe care destui oameni așteaptă să le *caseze*, transferându-le în *tolba cu povești ale justiției*⁹¹.

Totodată, *ele* se execută după programe de operare sofisticate, care pot încorpora subprograme de trucare și, mai grav, de distrugere a datelor. De îndată ce se șterg înregistrările inițiale, probarea infracțiunii de furt electronic este foarte grea; reconstituirea adevărului se poate face doar din ceea ce se înregistrează derivat, prin corespondență la partenerii de afaceri, adică nu prea multe.

Mai nou, în țările în care *internet*-ul este la modă, *furtul electronic* este și mai *acasă*. Persoane, numite *hack-eri*, interceptează tranzacții comerciale și decontări ori pur și simplu *sparg* protecții la calculatoare ale băncilor și te lasă fără bani în cont(uri)⁹².

„Oricât de perfecționate și de protejate ar fi, calculatoarele depind în faza actuală de instrucțiunile din afară și nu dispun încă de capacitatea verificării dacă tranzacțiile sau persoanele în cauză sînt adevărate sau fictive, dacă se comite o fraudă sau nu”⁹³. Probabil că perfecționările viitoare vor aduce ceva nou și în această privință.

5.3. COMBATEREA CONTRAFACERILOR ȘI FALSURILOR MONETARE

Astăzi, lupta împotriva contrafacărilor și falsurilor monetare este o politică a fiecărui stat, impusă de caracterul profund dăunător al acestor falsuri, de data aceasta și pentru guvernanți, nu numai pentru cei guvernați, cum era pe vremea a tot felul de suverani medievali, când succesorul și anturajul lui abia aștepta(u) să moară sau să-l omoare ori să-l răstoarne pe cel aflat la putere. Atunci, falsul

⁹⁰ „În general, smardoi electronici preferă să facă acest lucru prin alte țări. Adică prin țările lumii unde există relații de «prietenie»: SUA, Turcia, Suedia, Danemarca, Franța. Pentru ca manevra să reușească, aceștia se înzestresc cu tot felul de documente de identitate care să se potrivească cu datele de pe cardurile contrafăcute. [...] Specialiștii în domeniu spun că fenomenul există și în alte țări ale Europei și că, în timp ce din România pleacă cardurile contrafăcute spre alte țări, în același timp în țară intră de afară alte falsuri, astfel realizându-se un flux continuu și reversibil în același timp” (Gabriel Burlacu, *op. cit.*, p. 3).

⁹¹ În privința a 2 (două) asemenea povești, a se vedea Gabriel Burlacu, *op. cit.*, p. 3.

⁹² „Pentru prima oară în România, o rețea de «infractori cibernetici», care șantajau mai multe companii americane, a fost anihilată de polițiștii de la «Crimă Organizată», în urma unor «transferuri supravegheate» de bani, în conturile șantajistilor. Întreaga operațiune s-a derulat cu sprijinul Biroului FBI România” [Dan Cărbunaru, *Companii americane – șantajate de un hacker din Sibiu*, „Adevărul”, nr. 4036 din 20 iunie 2003, p. 15].

⁹³ Radu Negrea, *op. cit.*, p. 234.

monetar al celor *mari* era o modalitate de a aduna metalul monetar din circulație pentru a rămâne, după (re)baterea lui cu una sau mai multe lăzi de *galbeni* sau de *arginți* veritabili, pe când acum cu niște geamantane sau saci doldora de bani, fie ei și buni, nu faci nimic dacă circulația bănească este invadată de semne bănești false; totul se năruie, inclusiv salariile fabuloase, comisioanele grase, bacșișurile secrete și nesecrete, profiturile legale și nelegale ș.a.m.d., care au condus la asemenea sume; posesorii lor nu-și mai pot salva respectivele sume, ș-atunci n-au încotro, decât să lupte, împreună cu cei mulți, împotriva falsurilor monetare.

Abilitatea unora dintre infractorii în domeniu este mare și prinderea lor cere timp și colaborare, pe de o parte, între autoritatea monetară, organele de urmărire penală și cetățeanul de rând din fiecare stat, iar pe de altă parte, între state.

Cum se poate lupta împotriva falsificării banilor, care aduce foloase autorilor ei în detrimentul altora?

Interpolul consideră „că cea mai bună metodă de a combate contrafacerea de monedă și de hârtii de valoare constă în dotarea acestor documente, în momentul fabricării lor, cu un suport de hârtie și cu elemente de siguranță [...] obstacol serios pentru contrafăcători și falsificatori”.

Un al doilea pas în lupta împotriva falsificatorilor de bani, în general, de valută, în special, implică, *pe de o parte*, recunoașterea de către fiecare dintre noi că ni se pot oferi semne bănești contrafăcute sau falsificate de către persoane fizice și organisme care manifestă în mod perfid un comportament relativ moral la nevoia noastră acută de bani, într-un loc și moment potrivit lor, iar *pe de altă parte*, cunoașterea a cât mai multe elemente tehnice de detaliu despre semnele bănești care ne interesează.

În sfârșit, dar nu în ultimul rând, în loc de *bătaia ruptă din rai pentru unii copii*, amintim *pedepsele* aplicate infractorilor și măsurile ce se pot lua în cazul săvârșirii de asemenea fapte.

Nu vi s-a întâmplat niciodată să constatați că aveți asupra dumneavoastră o altă valută decât cea la care vă așteptați (dolari canadieni sau australieni în loc de dolari SUA, bancnote de 50.000 lei scoase din circulație în loc de bancnote de 50.000 lei noi ș.a.m.d.)? Dacă *nu*, atunci mai aveți vreme. Dacă *da*, atunci *prinde orbul, scoate-i ochii*. Pentru ambele cazuri, însă, amintim câteva elemente de identificare.

1. Proprietățile materialului din care este confecționat un semn bănesc autentic

În prezent, cele mai multe semne bănești sunt confecționate din hârtie. Hârtia folosită este una specială, a cărei îndoire dă un zgomot, foșnet specific.

În locul hârtiei simple, care se rupe precum un ziar, sub greutatea adevărilor și minciunilor consemnate în el, atunci când îl răsfoiești, se utilizează o hârtie mai rezistentă și cu o mulțime de linii complicate, încrustate în ea în timpul fabricării ei, prin montarea unei matrițe speciale pe sulurile de uscare a pastei folosite în acest scop. Aceste linii, care alcătuiesc un desen numit *filigran*, se văd la privirea în zare a bancnotei de hârtie.

De asemenea, în locul unei hârtii așa-zise *moi*, care la îndoire se șifonează, se utilizează o hârtie așa-zisă *nervoasă*, pe care cei cu pielea subțire ... pe degete o pot constata la numărare și pipăire, chiar după o anumită folosință.

2. Dimensiunea unui semn bănesc autentic

Bancnotele americane (SUA) de 1, 2, 5, 10, 20, 50 și 100 dolari au aceeași dimensiune. De aceea, ele pot fi ușor confundate, la numărare, ca urmare a strecurării uneia de un dolar, de pildă, într-un *fișic* cu bancnote având alt *cupiu* (de 10 sau chiar 100 de dolari). De asemenea, prin adăugarea unui 0 (zero) se poate ajunge la o majorare a bancnotei de 1 dolar la o bancnotă de 10 dolari, a bancnotei de 10 dolari la o bancnotă de 100 dolari, ș.a.m.d., majorare pe care un tânăr, bătrân sau altă persoană, care mai mult a auzit decât a văzut dolari, poate să nu o sesizeze, dacă avem în vedere că la toate bancnotele e vorba de aceleași culori (de negru și verde) și aspect (cu câte o panoramă pe o parte și cu un portret de președinte al S.U.A. pe cealaltă parte, care diferă ca mărime atât de la un cupiu la altul, cât și în cadrul aceluiași cupiu, după cum e vorba de bancnote emise mai demult sau mai recent.

3. Numele și figura personalității tipărite pe fața unui semn bănesc autentic

În cazul bancnotelor *americane* și *românești*, sunt redată câteva personalități în *tabelul 3*, prilej pentru cititor de a-și verifica cunoștințele, vizavi de faptul că el mănuieste asemenea semne destul de frecvent. Pentru aceasta, se completează ultima parte a tabelului, coloanele *Personalități indicate* și *Bancnote indicate*, după care se confruntă răspunsurile date cu bancnote autentice.

Tabelul 3

Semne bănești și portrete în filigranul acestora

BANCNOTE și MONEDE METALICE			
A M E R I C A N E (USA)		R O M Â N E Ș T I	
Valoare nominală	Personalitate	Valoare nominală	Personalitate
1	(George) Washington	100	Mihai Viteazu
2	(Thomas) Jefferson	1.000	Mihail Eminescu 1850–1889
5	(Abraham) Lincoln	5.000	Lucian Blaga 1895–1961
10	(Alexander) Hamilton	10.000	Nicolae Iorga 1871–1940
20	(Andrew) Jackson	50.000	George Enescu 1881–1955
50	(Ulysses) Grant	100.000	Nicolae Grigorescu 1838–1907
100	(Benjamin) Franklin	500.000	

Indicați personalitățile și bancnotele pe care pe care se află chipurile acestora

Poza nr.	Personalități		Bancnote	
	indicate	adevărate	indicate	adevărate
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
Puncte		11		11

4. CULOAREA SEMNULUI BĂNESC AUTENTIC

Pentru a preveni contrafacerea unei categorii sau alta de bani, emitentul legal al acestora folosește, printre altele, anumite culori și cerneluri.

Bancnotele americane (SUA) de 1, 2, 5, 10, 20, 50 și 100 dolari au un desen bicolor – *negru și verde*, negru pe *avers* (față) și verde pe *revers* (spate).

Datorită culorii lor unice de pe spate, *dolarii* americani sunt porecliți *verzișori*, iar în lumea de limbă engleză *greenback*⁹⁴.

Cât privește calitatea cernelurilor folosite, aceasta este una specială, nu însă și imposibil de imitat, mai ales în condițiile actuale de evoluție a tehnicii de fotocopiare color, care asigură reproducerea o deosebită fidelitate față de original.

În vederea contracarării fotocopierii bancnotelor, *Interpol*-ul s-a pronunțat pentru obligarea producătorilor de asemenea aparate de a introduce în ele elemente electronice menite a le bloca dacă reproduc bancnote, în vreme ce *producătorii de fotocopiatoare* au venit cu aparate care să depisteze dacă o bancnotă este falsă.

Dintr-o asemenea dispută fiecare parte are de câștigat.

5. ÎNSERIEREA ȘI NUMEROTAREA SEMNELOR BĂNEȘTI

De-a lungul timpului, progresele științei și tehnicii au permis realizarea de semne bănești tot mai complicate, dar atât de către exponenții puterii publice cât și de către autorii de falsuri monetare, ceea ce a stimulat găsirea de mijloace pentru depistarea acestora din urmă.

În acest sens, băncile de emisiune au recurs la ceva simplu și eficient pentru depistarea falsurilor în uz, la inserierea semnelor bănești puse în circulație de ele, folosind în acest scop litere și cifre. „Principiul ... este ca pentru fiecare literă din alfabet să se imprime un număr de bilete, de exemplu câte 1000, iar fiecare alfabet să fie numerotat. În același timp, se aplică distinct și un număr de ordine general indicând totalitatea biletelor dintr-o emisiune. Rezultă astfel o corelare între trei elemente de referință: litera, seria care o însoțește și numărul de ordine al biletului”⁹⁵.

Evident, prezența în circulație a unui semn bănesc fals este dată: a) fie de existența unei bancnote fără serie și număr; b) fie de existența unei bancnote cu o serie și/sau număr în afara celor folosite de banca de emisiune; c) fie de existența uneia sau a mai multor bancnote cu aceeași serie și număr.

Falsul de monedă este un act social dăunător, pe de o parte, pentru cel care bate sau emite monedă oficială, iar pe de altă parte, pentru cei care utilizează monedă oficială în decontările dintre ei. De aceea, *el* a fost și continuă să fie condamnat și sancționat.

Cu timpul, la falsul de monedă s-a adăugat *falsul de amfore și vehicule monetare*, mai simplu de înfăptuit, dar la fel de păgubos pentru cei înșelați, drept pentru care el se pedepsește cam la fel.

I.a noi, „Falsificarea de monedă metalică, monedă de hârtie, titluri de credit public, cecuri, titluri de orice fel pentru efectuarea plăților, emise de instituția bancară ori de alte instituții de credit competente, sau falsificarea oricăror alte

⁹⁴ GREENBACK – „Jargon folosit pentru cea mai utilizată monedă din lume: dolarul” [Tim HINDLE (coord.), *op. cit.*, p. 113].

⁹⁵ Radu Negrea, *op. cit.*, p. 128-129.

titluri ori valori asemănătoare, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 12 ani și interzicerea unor drepturi”.

Cu aceeași pedeapsă se sancționează și numai deținerea sau/și punerea în circulație, în orice mod, a valorilor monetare falsificate.

Dacă faptele sancționate „ar fi putut cauza o pagubă importantă sistemului financiar, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 15 ani și interzicerea unor drepturi, iar dacă au cauzat o pagubă importantă sistemului financiar, pedeapsa este închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea unor drepturi”.

Se pedepsește și *tentativa*, iar „Fabricarea ori deținerea de instrumente sau materiale cu scopul de a servi la falsificarea valorilor” monetare „se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 5 ani”.

O pedeapsă sau alta de mai sus „se aplică și în cazul când infracțiunea privește monede ... ale altor state ori alte valori străine”⁹⁶.

Pedepsele noastre, ca și pedepsele străinilor sunt aspre, însă nu într-atâta încât să-i sperie pe toți infractorii de valori monetare, căci sunt oameni pe care nu-i sperie nici moartea, iar dacă e adevărat că „Nebunii, vizionarii, halucinații, nevrozații și alienații au jucat în toate timpurile roluri mari în istoria omenirii”⁹⁷, atunci putem spune că, într-o anumită măsură, marii falsificatori de valori monetare au stat, stau și vor mai sta la baza unui însemnat progres în domeniul monetar.

---

⁹⁶ *** *Codul Penal al României*, „M.Of. al României”, Partea I, nr. 65 din 16 aprilie 1997, art. 282, 284 și 285.

⁹⁷ Pierre Accoce și Pierre Rentchwick, *Acești bolnavi care ne guvernează*, Craiova, Edit. Tribuna, 1993, p. 7.